

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA

Skaitome suprasdami

Skaitymo gebėjimus ugdančios užduotys

5–6 klasei

Ugdymo plėtotės centras
Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

2015

Rengė
ALDONA KRUŠEVIČIŪTĖ
MODESTA LIUGAITĖ-ČERNIAUSKIENĖ
AUŠRA MARTIŠIŪTĖ-LINARTIENĖ
JURGA SADAUSKIENĖ

Dailininkas
ROKAS GELAŽIUS

Recenzavo
MARIJA BAREIKIENĖ
MEILĖ ČEPONIENĖ

Siūlymus teikė
ASTA NIDA PODERIENĖ
REDA KAUPINIENĖ

© Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija
© Ugdymo plėtotės centras
© Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

ISBN 978-609-425-168-9

Turinys

5 klasė

Pratarmė	5
Vaikystės patirtys	6
1. Petras Cvirka „Vaikų karas“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	6
2. Vytautas Bubnys „Ajerai kvepia“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	9
3. Vytautas Račickas „Jos vardas Nippė“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	10
4–5. Jonas Biliūnas „Kūdikystės sapnai“. Rasa Paukštytė „Gimtuvės ir krikštynos Lietuvos kaimo gyvenime“. Tekstų lyginimo užduotis. Aldona Kruševičiūtė	12
6. Domino žaidimo taisyklės. Mokomės skaitydami išskirti svarbiausią informaciją. Aldona Kruševičiūtė	15
Kasdienė išmintis	18
7. Smulkioji tautosaka. Tekstų atrankos užduotis (pagal lietuvių tautosakos žanrą). Modesta Liugaitė-Černiauskienė	18
8. Ezopo ir Simono Stanevičiaus pasakėčios. Tekstų atrankos užduotis. Modesta Liugaitė-Černiauskienė	23
9–10. Motiejus Valančius „Mikė Melagėlis“. Ezopas „Piemens juokai“. Tekstų lyginimo užduotis. Aldona Kruševičiūtė	27
11. Kazys Boruta „Jurgio Paketurio klajonės“. Teksto suvokimo testas. Modesta Liugaitė-Černiauskienė	31
Nesenstanti pasakų išmonė	34
12. Vytautas V. Landsbergis „Pasaka apie Obelius“. Teksto suvokimo testas. Modesta Liugaitė-Černiauskienė. Jurga Sadauskienė	34
13. Martynas Vainilaitis „Snieguolė“. Teksto suvokimo testas. Modesta Liugaitė-Černiauskienė. Jurga Sadauskienė	36
14–15. Vilhelmas Haufas „Istoriją apie mažąjį Muką“. Pasaka „Apie tris brolius“. Tekstų lyginimo užduotis. Modesta Liugaitė-Černiauskienė. Jurga Sadauskienė	38
16. Hansas Kristijanas Anderseną „Sniego karalienė“. Septynių pasakų istorija. Pasaka pirma. Apie veidrodį ir jo šukes. Teksto suvokimo testas. Modesta Liugaitė-Černiauskienė. Jurga Sadauskienė	41
17. Kūrybinė komandinė užduotis, skirta žinioms apie pasakas įtvirtinti. Modesta Liugaitė-Černiauskienė	43
Nuotykių brandina ir suburia draugus	44
18. Gendrutis Morkūnas „Grįžimo istorija“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	44

6 klasė

Vaizduotės galia	46
19. Džonas Ronaldas Ruelis Tolkienas (J. R. R. Tolkien) „Hobitas, arba Ten ir atgal“. Tekstų lyginimo užduotis. Aušra Martišiūtė-Linartienė	46
Sakmės ir mitai apie pasaulio ir tėvynės kilmę	50
20. Lietuvių pasakojamosios tautosakos kūriniai. Tekstų atrankos užduotis. Modesta Liugaitė-Černiauskienė	50
21. Lietuvių etiologinė sakmė „Uždegtas miškas“. Teksto suvokimo testas. Modesta Liugaitė-Černiauskienė	53
22. „Pirmas pasakojimas apie kūrimą“. Teksto suvokimo testas. Modesta Liugaitė-Černiauskienė	55
23. Balys Sruoga „Giesmė apie Gediminą“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	57
24. Gediminas ir Vilniaus įkūrimas. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	59
25. Lietuvos vardo romėniškoji versija. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	61
26. Juozas Tumas-Vaižgantas „Vilniaus pilies pasaka“. Kompleksinis testas. Aldona Kruševičiūtė	63
Žmogus tautoje: kalba, literatūra, kultūra	67
27. Gintarė Adomaitytė „Mielas skaitytojau“. Teksto suvokimo testas. Tekstų lyginimas. Aldona Kruševičiūtė	67
28. Justinas Marcinkevičius „Nu schitai wiss iusump ateia“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	70
29. Vaidas Šeferis „Kodėl Donelaitis“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	72
30. Kazys Blaževičius „Sakmė apie knygnešį“ (apie J. Kundroto romaną „Sakmė apie knygnešį“). Gintaras Patackas. Iš ciklo „Kirilicos hibridas“. Tekstų lyginimas. Aldona Kruševičiūtė	74
31. Aidas Marčėnas „Knyga“. Viktorija Daujotytė „Pamatinis kultūros tekstas“. Lyginame tekstus. Aldona Kruševičiūtė	77
32. Mikalojus Konstantinas Čiurlionis „O virš tų krantų, virš to mylimo Nemuno“ (M. K. Čiurlionio laiškas broliui Povilui, 1902 m.). Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	80
33. Justinas Marcinkevičius „Greit žemė pievas išdžiaustys“. Teksto suvokimo testas	82
34. Liutauras Degėsys „Čia mūsų namai“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	84
35. Kazys Binkis „Rudenio spalvos“. Romualdas Granauskas „Dvylika juodvarnių, apie Daukantą lakstančių“. Tekstų lyginimas. Aldona Kruševičiūtė	86
36. Bernardas Brazdžionis „Žiemos lopšinė“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	89
Gyvenimo išbandymai	94
37. Erichas Kestneris (Erich Kästner) „Kenigsbruko gatvė ir aš“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	91
38–39. Gendrutis Morkūnas „Puodukas kefyro ant palangės“. Juozas Erlickas „Kai užpuola gripas“. Tekstų lyginimas. Aldona Kruševičiūtė	93
40–41. Rimantas Stankevičius „Vardas, tapęs legenda“. Icchokas Meras „Mane paėmė“. Tekstų lyginimas. Aldona Kruševičiūtė	97

Pratarmė

Metodinę priemonę *Skaitome suprasdami* sudaro dvi dalys: pirmoji dalis – skaitymo gebėjimus ugdančios užduotys (trys komplektai 5–6, 7–8 ir 9–10 klasei), antroji dalis – metodinės rekomendacijos mokytojui (trys komplektai 5–6, 7–8 ir 9–10 klasei).

Šia metodine priemone siekiama formuoti įvairiapusį lietuvių literatūros, tautosakos, mitologijos, kaip Lietuvos kultūros dalies, ir Europos literatūros ištakų – Antikos, Viduramžių – išmanymą. Užduotys skirtos tekstų suvokimo, interpretavimo, lyginimo, vertinimo, kūrybiniais mokinių gebėjimams ugdyti. Greta literatūros, tautosakos kūrinių, analizuojami ir įvairių tipų negrožiniai tekstai. Užduotys grupuojama pagal temas. Dalis užduočių ir metodinės medžiagos yra skirta temų apibendrinimui, Lietuvos kultūros reiškiniams pažinti. Prie užduočių pateikiamos šaltinio nuorodos, sudėtingesnių sąvokų žodynėlis.

Užduotis rekomenduojama atlikti klasėje aptarus tekstą (-us). Jei neplanuojama klasėje tam tikrų tekstų aptarti (pvz., jie įtraukti į rekomenduojamos literatūros sąrašą, siūlo mi perskaityti papildomai, aiškinantis tam tikrą temą), galima pasiūlyti mokiniams tekstą perskaityti savarankiškai. Dalį užduočių galima skaidyti, – atsižvelgiant į mokinių gebėjimus, skirti vieno teksto suvokimo užduotį arba dviejų bei daugiau tekstų suvokimo ir lyginimo užduotis.

Užduotis 5–6, 7–8 ir 9–10 klasėms rengė autorių kolektyvas. Leidinio koncepciją ir dalį užduočių parengė lietuvių kalbos mokytoja ekspertė Aldona Kruševičiūtė (Kretingos Marijono Daugirdo pagrindinė mokykla), lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja Reda Kaupinienė (Vilniaus Mikalojaus Daukšos vidurinė mokykla), tautosakos ir literatūros tyrinėtojai Modesta Liugaitė-Černiauskienė, Ieva Krivickaitė, Mindaugas Kvietkauskas, Aušra Martišiūtė-Linartienė, Živilė Nedzinskaitė, Jurga Sadauskienė (Lietuvių literatūros tautosakos institutas).

Tikimės, kad sukurtos užduotys ir metodinės rekomendacijos padės mokytojams ugdyti mokinių skaitymo gebėjimus, kūrybingumą, savarankiško darbo ir darbo grupėje įgūdžius, vertybines nuostatas.

Vaikystės patirtys

1. Petras Cvirka „Vaikų karas“. Teksto suvokimo testas

Mokytojas, atrodo, pradėjo duoti visišką Mikei laisvę. Jo nebaudžia, tik kiekvieną kartą, priėjęs prie jo, žiūri ilgai ir maldaujamai. O kai kitą dieną pasiskundžia mažutė pirmo skyriaus mergaitė, kad Mikė ją pastūmęs ir į balą įmetęs jos knygas, mokytojas nevaro Mikės į kampa, nepalieka po pamokų, tik ramiu ir tėvišku balsu sako:

– Dovanok jam, Izabele... – taip vadinasi nuskriaustoji. – Atleiskite jam visi. Jeigu Mikė būtų tikras vyras, jis paimtų ir perneštų per balą kiekvieną mažesnę savo draugą. Kaip matote, jis ne vyras ir ne kavalierius. Jis stiprus ir, dievažin, gal mane įveiktų. Mikutis neturi geros širdies. Jis stumia ir kumščiuoja kiekvieną už save silpnesnę. Aš nesakau, gal jis to nenori padaryti, bet jis taip daro. Mikė nelaimingas. Vaikai, padėkime jam... Jeigu jis jus nuskaus, nepykite, nesipriešinkite ir nusišypsokite jam. Pažiūrėsime, argi jau Mikė visai toks blogas vyras!

Kai mokytojas kalba, Mikė sėdi, panarinęs akis, ir atrodo, kad per visą savo gyvenimą mokykloje jis pirmąkart susigėsta. Toji permaina džiugina mokytoją. Tada jis prieina ir paima Mikučiui už smakro:

– Tavęs daugiau niekad nebausiu. Daryk, kas patinka. Jeigu esi vyras, prižadėsi sau, kad visuomet būsi geras.

(182 žodžiai)

Ž Cvirka P. *Vaikų karas*. Vilnius: Alma littera, 1999.

file:///C:/Documents%20and%20Settings/Administrator/My%20Documents/Downloads/Vaiku_karas%20(2).pdf

Klausimai ir užduotys

1. Kodėl mokytojas Mikei „pradėjo duoti visišką laisvę“? Ko mokytojas siekia? Atsakykite savais žodžiais.

.....

.....

.....

(2 taškai)

2. Kokie mokytojo bruožai išryškėja apsakymo ištraukoje? Nurodykite du bruožus ir pagrįskite juos cituodami.

Bruožas	Pagrindimas (citata)

(4 taškai)

3. Kaip mokytojas apibūdina Mikę? Pateikite Mikę apibūdinančių citatų ir **apibendrintai** nusakykite, koks yra Mikė.

.....

.....

(2 taškai)

4. Kaip jaučiasi Mikė, klausydamasis mokytojo žodžių apie save? Paaiškinkite apibendrintai ir įrodykite (argumentuokite) savais žodžiais.

.....

.....

(2 taškai)

5. Kokio Mikės elgesio lauktų mokytojas? Atsakykite savais žodžiais.

.....

.....

(1 taškas)

6. Kas, mokytojo nuomone, gali pakeisti Mikučio elgesį? Atsakykite savais žodžiais, argumentuokite cituodami.

.....

.....

(2 taškai)

7. Ko moko toks mokytojo elgesys su Mikučiu? Atsakykite savais žodžiais.

.....

.....

(1 taškai)

8. Kokia šios ištraukos tema? Atsakykite savais žodžiais.

.....

.....

(1 taškas)

Iš viso 15 taškų. Surinkta...

2. Vytautas Bubnys „Ajerai kvepia“. Teksto suvokimo testas

Kartą mama užminkė duoną, užkūrė krosnį ir tarė:

– Nubėk ajerų.

Aš labai mėgau duoną, keptą ant ajerų. Apatinė plutelė gelsva, paskrudusi, taip skaniai kvepėdavo! O dar jeigu šilta, su sviestu... Valgai ir atsivalgyti negali.

Nulėkiau prie balos, įsibridau į klampų purvą ir skabau traškius ajerus tarsi daržely lelijas. Ties taku, tarp senųjų obelų, bąla mamos austos lininės drobės. Visą žiemą dūzgė jos ratelis, visą pavasarį trinksėjo staklės. O dabar ji kas rytas čia patiesia drobės. Vakaraus, kai iškrinta rasa, mama drobės suringuoja ir, užsimetusi ant pečių, neša klėtin.

Nepakeldamas galvos, skubiai laužau ajerus ir kraunu sau glėbelin. Aitrokas, salsvas jų kvapas man primena duoną, ir aš net seilę nuryju. Nusprendęs, kad ajerų užteks visiems keturiems kepalams, išpūškuoju į krantą. Ūmai stabteliu. Mamos drobės bąla saulėje, tvaska tarsi šviežutėlis sniegas, tarsi balčiausias cukrus. Jos, patiestos viena paskui kitą, driekiasi tarytum lieptas, vedantis į užburta pasakų pilį. Aš pasileidžiu šiuo taku. Bėgti taip lengva, taip smagu. Bėgčiau ir bėgčiau!

Atsigręžiu, pasižiūriu atgal, ir nusvyra rankos, paberdamos ajerus: ant baltos mamos drobės – purvinų mano kojų pėdsakai.

(173 žodžiai)

Pagal Vytauto Bubnio apsakymą „Ajerai kvepia“, Bubnys V. *Ajerai kvepia*: apsakymai vaikams. Vilnius: Vaga, 1967.

Klausimai ir užduotys

1. Kokie sūnaus ir mamos santykiai? Argumentuokite nuomonę.

.....
.....

(2 taškai)

2. Paryškintame sakinyje raskite dvi meninės raiškos priemones. Išrašykite jas ir įvardinkite.

Meninės raiškos priemonė (<i>išrašyta</i>)	Įvardinta meninės raiškos priemonė

(4 taškai)

3. Iš kokių detalių galima nustatyti, kad kūrinio veiksmas nutiko praeityje? Pacituokite. Citatoje pabraukite vaizdingus veiksmožodžius.

.....
.....

(2 taškai)

4. Apibūdinkite teksto vaiką. Bruožus nurodykite apibendrintai, argumentuokite savais žodžiais arba cituodami.

Bruožas

Argumentai

....., nes

....., nes

....., nes

(6 taškai)

5. Savais žodžiais **paiškinkite**, kodėl vaikas bėgo per mamos austas balinamas drobes. Apibendrintai **įvertinkite** sūnaus elgesį.

.....
.....

(2 taškai)

6. Koku meninės raiškos principu pagrįstas paskutinis sakinys? Argumentuokite.

.....
.....

(2 taškai)

7. Kokiai literatūros rūšiai priskirtumėte tekstą? Kodėl? Išrinkite teisingą atsakymą ir argumentuokite savais žodžiais.

Lyrikai, nes

Epikai, nes

Dramai, nes

(2 taškai)

Iš viso 21 taškas. Surinkta...

3. Vytautas Račickas „Jos vardas Nippė“. Teksto suvokimo testas

Tie vaikėzai iš kaimynų namo yra visai neišsiauklėję.

Kai tik Nippė išeina į verandą ir pradeda fleituoti, jie išbėga į savąjį kiemą ir pradeda maivyti bei visaip tampytis. Kaip kokie beždžioniukai.

Šiandien, susiradę seną gitarą ir kažkokią švilpynę, jie ištaisė tikrą koncertą. O iš tikrųjų tik beždžionavo, nes muziką leido per garsiakalbį. Gitara, švilpynė ir visa kita buvo viso labo tik dekoracija.

– Nekreipk į juos dėmesio, – pasakė mama. – Jiems greit atsibos.

Tačiau bjaurūs berniūkščiai, sakytum, tyčia budėdavo ir laukdavo, kada, nešina fleita ir natų stoveliu, išeis Nippė ir pradės groti.

Ji įsigudrino nepastebėta įslinkti į didįjį šiltnamį. Pačiame jo gale pasistačiusi stovelį su natomis, Nippė galėjo netrukdoma fleituoti valandų valandas. [...]

Po kelių dienų atėjusi į savo naująją muzikavimo vietą, Nippė išvydo tikrą stebuklą – visas šiltnamis buvo pilnutėlis ryškiai geltonų agurkų žiedų.

(132 žodžiai)

Račickas V. *Jos vardas Nippė: apysaka*. Kaunas: Vytautas Račickas, 2002.

Klausimai ir užduotys

1. Kokio amžiaus veikėjai? Išrinkite teisingą atsakymą ir argumentuokite savo nuomonę.

- a. Darželinukai, nes
- b. Paaugliai, nes
- c. Pradinukai, nes

(2 taškai)

2. Pirmame sakinyje raskite 2 argumentus, rodančius pasakotojo požiūrį į berniukus. Išrašykite argumentus, apibendrintai parašykite, koks pasakotojo požiūris.

Argumentai

Pasakotojo požiūris į berniukus

(3 taškai)

3. Kada berniukai ima trukdyti Nippe? Kodėl jie taip elgiasi? Atsakykite dviem sakiniais ir išsakykite savo nuomonę, ką apie tokį elgesį manote.

.....

.....

.....

(3 taškai)

4. Kodėl mama pataria Nippei nekreipti dėmesio į trukdančius groti berniukus? Kaip vertinate tokį mamos patarimą? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

5. Kodėl berniukai „ištaisė tikrą koncertą“? Koks iš tiesų buvo tas „koncertas“? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

6. Kaip Nippė vertino fleitą ir galimybę fleituoti? Atsakydami pacituokite.

.....
.....

(2 taškai)

7. Kaip Nippės fleitavimas paveikia šiltnamio augalus? Atsakykite apibendrintai ir argumentuokite.

.....
.....

(2 taškai)

8. Kokia yra Nippė? Bruožus nurodykite apibendrintai, apibūdinkite savais žodžiais.

Bruožas

Argumentas

....., nes

....., nes

(4 taškai)

Iš viso 22 taškai. Surinkta...

4–5. Jonas Biliūnas „Kūdikystės sapnai“. Rasa Paukštytė „Gimtuvės ir krikštynos Lietuvos kaimo gyvenime“. Tekstų lyginimo užduotis

1 tekstas

Jonas Biliūnas „KŪDIKYSTĖS SAPNAI“

[Senutė] kuone tekina eina toliau, o mes – stovim nusiminę ir nežinom, kas daryti. Pagaliau susitarę einam pas Petrą; ilgai stovime priemenėj, nė vienas nedrįsdamas pirmas eiti vidun, iš palengvo praveriame duris, kumšydami vienas kitą, bailiai sueiname pirkion, nusiimame nuo savo galvų kepures ir susigūžę, kaip maži ančiukai, sustojame prie durų, nežinodami, ar čia pasilikti, ar eiti toliau. Viduj iššluota, šviesu. Lovoje guli Petrienė, šaly jos kabo pataisytas lopšys; aplink sukinėjasi senutė. Mums suėjus, senutė prisiartina prie durų, nieko nesakydama, brukš brukš ištraukia iš mūsų visų kepures ir nusineša pas lopšį. Petrienė gulėdama žiūri į mus ir šypsosi. „Tai jums, – jau nebegausite dabar kepurį“, – sako ji silpnu balsu. Bet mums ne juokai... Vienas kitas iš mūsų pradeda tampyti lūpas, traukyti nosį. O pats mažasis ima verkti. „Citit, neverkit, – maldo ji mus, – tetit sau jums kepures.“ Norėdama visai mus nuraminti, senutė priveda visus prie lopšio ir rodo mums „lėlę“.

(147 žodžiai)

Pagal Jono Biliūno apsakymą „Kūdikystės sapnai“, Biliūnas J. *Liūdna pasaka*: kūrybos rinktinė. Vilnius: Baltos lankos, 1995. http://ebiblioteka.mkp.emokykla.lt/kuriniai/kudikystes_sapnai/

Klausimai ir užduotys

1. Senutė pakviečia vaikus aplankyti naujagimį. Kaip jaučiasi kaimo vaikai? Atsakykite **apibendrintai**, atsakymą argumentuokite **cituodami**. Parinkite dvi citatas.

Vaikų savijauta

.....

Argumentai (citas)

.....

(3 taškai)

2. Raskite ištraukoje palyginimą, pabraukite jį tekste ir savais žodžiais paaiškinkite, koks vaizdas sukuriamas šiuo palyginimu.

.....

.....

(2 taškai)

3. Kokios detalės rodo, kad šioje troboje neseniai gimė kūdikis? Pacituokite.

.....
.....

(2 taškai)

4. Ką padaro senutė, vaikams sustojus prie durų? Ką tas veiksmas kalba apie vaikus? Atsakykite savais žodžiais, bet atsakydami **pavartokite** tekste esantį **ištiktuką**.

.....
.....

(3 taškai)

2 tekstas

Rasa Paukštytė

„GIMTUVĖS IR KRIKŠTYNOS LIETUVOS KAIMO GYVENIME“

Kokiam tikslui nutraukiama kepurė? Mokslininkai galvoja, kad tai – ritualinis¹ užmokestis pribuvėjai². Tačiau ritualo atlikėjų pasisakymai rodo, kad kepurės nutraukimo tikslas yra kitas – tai nėra atlyginimas pribuvėjai; taip daroma todėl, kad kepurė reikalinga *naujagimiui*, kuris jos dar neturi. Tai simbolinis veiksmas – dalios ar turto linkėjimas.

(45 žodžiai)

Pagal Paukštytę R. *Gimtuvės ir krikštynos Lietuvos kaimo gyvenime (XIX a. pabaigoje – XX a. pirmojoje pusėje)*. Vilnius: Diemedis, 1999.

Ž Žodynelis

¹ *Ritualinis* – paremtas nustatytomis taisyklėmis, įprasta tvarka.

² *Pribuvėja* – moteris, kuri priima gimstantį kūdikį, padeda jo mamai.

? Klausimai ir užduotys

1. Kokiai rūšiai priskirtumėte perskaitytą tekstą? Kodėl taip manote?

a. Grožinis tekstas, nes

b. Negrožinis tekstas, nes

(2 taškai)

Bendrieji klausimai

1. Kas sieja abu tekstus? Nurodykite ir panašumus, ir skirtumus.

Tekstai panašūs

Tekstai skiriasi

(2 taškai)

2. Kokį pirmo teksto veiksmą paaškina antrasis tekstas? Atsakykite savais žodžiais.

.....

.....

(2 taškai)

3. Jau žinote seną naujagimio lankymo paprotį.

a. Savais žodžiais **paaškinkite**, ko **siekė senutė**, ištraukdama berniukų kepures.

.....

.....

(1 taškas)

b. Kaip vertinate senutės mokymą? Atsakykite savais žodžiais.

.....

.....

(1 taškas)

Iš viso 18 taškų. Surinkta...

6. Domino žaidimo taisyklės. Mokomės skaitydami išskirti svarbiausią informaciją

1 tekstas

Buvo lietingas vakaras. Vytukas nuobodžiavo, tad nutarė pakviesti į svečius draugą, kad abu pažaistų domino. Sauliukas greit atėjo, tačiau paaiškėjo, kad jis nežino šio įdomaus žaidimo taisyklių. Vytukas greitosiomis ėmė jam pasakoti: „Domino gali žaisti du, trys arba keturi žaidėjai. Mes esam du, viskas gerai. Aš turiu domino rinkinį, kuriame yra 28 kauliukai. Išsitrauksim po vieną domino kauliuką ir suskaičiuosim savo ištraukto kauliuko taškų sumą. Jei mano taškų bus daugiau, pradėsiu aš, o jei tavo daugiau, tai pradėsi tu. Kauliukus grąžinsime atgal ir vėl juos išmaišysime. Tada abu ištrauksime po 7 kauliukus ir vienas kitam jų nerodysime. Jei aš pradėsiu, tai vieną atverstą kauliuką dėsiu ant stalo, o tu galėsi dėti tik tokį kauliuką, kuris turi tokį patį skaičių, koks yra vienoje ar kitoje kauliuko pusėje. Žaidimą baigsime, kai vienas iš mūsų nebeturės kauliukų arba kai abu nebeturėsime ėjimų. Tokiu atveju nugalės tas, kurio kauliukų taškų suma bus mažesnė. Tas, kuris iš mūsų laimės, gaus tiek taškų, kiek pralaimėjusiojo kauliukai turės taškų. Galima žaisti iki sutarto skaičiaus taškų, pavyzdžiui, iki 50 arba 100“.

(173 žodžiai)

Klausimai ir duotys

1. Sukurkite pavadinimą tekstui.
2. Remdamiesi 1 tekstu, sukurkite domino žaidimo taisykles. Nepamirškite jas formuluoti dalykiškai, abstrakčiai. Taisykles **numeruokite**.

.....

Kasdienė išmintis

7. Smulkioji tautosaka. Tekstų atrankos užduotis (pagal lietuvių tautosakos žanrą)

Atidžiai perskaitykite tautosakos tekstus ir nustatykite jų žanrą:

- A. vaikų daina,
- B. skaičiuotė,
- C. greitakalbė,
- D. patarlė,
- E. (paukščių) erzinimas,
- F. mįslė,
- G. minklė.

Atsakymus užrašykite į lentelę.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

1

Akys – baisininkės, rankos – darbininkės.

(1 taškas)

2

1. Išbėgs išbėgs
Pelė iš miško.
Ta pelė tą grūdą,
Tas grūdas per pusę –
Pusiau pusiau kando.

2. Išbėgs išbėgs
Katė iš miško.
Ta katė tą pelę,
Ta pelė tą grūdą,
Tas grūdas per pusę –
Pusiau pusiau kando.

3. Išbėgs išbėgs
Šuva iš miško.
Tas šuva tą katę,
Ta katė tą pelę,
Ta pelė tą grūdą,
Tas grūdas per pusę –
Pusiau pusiau kando.

4. Išbėgs išbėgs
Vilkas iš miško.
Tas vilkas tą šunį,
Tas šuva tą katę,
Ta katė tą pelę,
Ta pelė tą grūdą,
Tas grūdas per pusę –
Pusiau pusiau kando.

5. Išbėgs išbėgs
Meška iš miško.
Ta meška tą vilką,
Tas vilkas tą šunį,
Tas šuva tą katę,
Ta katė tą pelę,
Ta pelė tą grūdą,
Tas grūdas per pusę –
Pusiau pusiau kando.

6. Išbėgs išbėgs
Šaulys iš miško.
Tas šaulys tą mešką,
Ta meška tą vilką,
Tas vilkas tą šunį,
Tas šuva tą katę,
Ta katė tą pelę,
Ta pelė tą grūdą,
Tas grūdas per pusę –
Pusiau pusiau kando.

Pateikė: Rygiškių k., Griškabūdžio apyl., Šakių raj. – Marijona Naujokaitienė-Kazlauskaitė, 53 m. *Užrašė:* J. Kazlauskas 1961. *Saugoma:* LTR 3486(96).

(1 taškas)

3

Mažas šulinėlis, juodas vandenėlis, kas nori gurkšnoja, baltais laukais nešioja.

(1 taškas)

4

Ko vėjas nepaneša?

(1 taškas)

5

Šliumpu pumpu meškinai,
Laižo medų dovanai.
Kas tuos meškinus nuvys,
Tas ir medų išlaižys.

(1 taškas)

6

Kuo toliau į girią, tuo daugiau medžių.

(1 taškas)

7

Gandrai gandrai ga ga ga,
Tavo pati ragana,
Išvažiavo žagarų*,
Parvažiavo be nagų,
Kepė duoną iš šiaudų.

Išvažiavo puodo
Ir pati pajuodo.
Išvažiav' ragaišio
Ir pati pragaišo.

(1 taškas)

Ž Žodynėlis

* *Žagaras* – augalo plonas stiebas be lapų, stambas.

8

1. Atliekė žvirblelis
Ant ūlyčios,
Sir li li, sir li li,
Ant ūlyčios.
2. Atėjo senelis,
Atkūprino,
Sir li li, sir li li,
Atkūprino.
3. Užmušo žvirblelį,
Užbildino,
Sir li li, sir li li,
Užbildino.
4. Nupešė žvirblelį,
Nudulkino*,
Sir li li, sir li li,
Nudulkino.
5. Pripylė patalus,
Dvejus trejus,
Sir li li, sir li li,
Dvejus trejus.
6. Prisūdė mėselės
Du kubilus,
Sir li li, sir li li,
Du kubilus.
7. Išvirė žvirblelį
Išglagino**,
Sir li li, sir li li,
Išglagino.
8. Padėjo ant stalo,
Parioglinto,
Sir li li, sir li li,
Parioglinto.
9. Atėjo trys vyrai,
Susprogdino***,
Sir li li, sir li li,
Susprogdino.
10. Išėjo pro duris,
Išbūrino,
Sir li li, sir li li,
Išbūrino.

Pateikė: Dargaičių k., Gaurės vls., Tauragės aps. – Marijona Šimkiūtė, 30 m. *Užrašė:* K. Bajerčius 1930 m. *Saugoma:* LTR 190(1066).

(1 taškas)

Ž Žodynėlis

* *Nudùlkinti* – nupešti.

** *Išglāginti* – išvirti, išplepinti

*** *Susprogdinti* – susprogti, t. y. godžiai suvalgyti, suėsti, suryti.

9

1. Tindi rindi riuška
Kas ten miške triuška?
Ar ne voverytė
Raiba kepurytė?
2. Vilkas šieną pjauna,
Meška riešutauja,
O kiškėlis nabagėlis
Be kepurės šoka,
Atsisėdęs ant kelmelio,
Kepurytę lopo.

Pateikė: Kėdainių raj. – Veronika Rauduvienė, 74 m., kilusi iš Tetirvinių k., Pasvalio valsčiaus. *Užrašė:* E. Rauduvaitė 1960 m. *Saugoma:* LTR 3474(25).

(1 taškas)

10

Kad atsikeltų, dangų paremtų,
Kad prašnekėtų, daug pasakytų,
Kad rankas turėtų, vagį pagautų.

LTt V 7342

(1 taškas)

11

Žodis žvirbliu išleikia, o jaučiu sugrižta.

(1 taškas)

12

Vary varo,
Kur tu varai?
– Į liepyną.
– Ką ten radai?
– Seną žmogų.
– Ką tau davė?
– Sūrio šmotą*.
– Kur tu jį dėjai?
– Mečiau įmečiau į gilų ežerą.
– Kame tavo gilus ežeras?
– Gėrė išgėrė juodbėras žirgelis.
– Kame tavo juodbėras žirgelis?
– Ėjo nuėjo Vilniaus keleliu.
– Kame tavo Vilniaus kelelis?
– Augo apaugo liepos kelmeliais.
– Kame tavo liepos kelmeliai?
– Degė išdegė karšta ugnele.
– Kame tavo karšta ugnelė?
– Pūtė užpūtė siauras vėjelis.
– Kame tavo siauras vėjelis?
– Lindo sulindo į juodą žemę.

Pateikė: Dargužių k., Stačiūnų prp., Šiaulių aps. Užrašė: J. Mickeliūnas 1911 m. Saugoma: LMD I 9(14).

(1 taškas)

Ž Žodynėlis

* *Šmōtas* – atskira kokio daikto dalis, gabalas.

13

Kad jauna buvau, –
rože žydėjau;
kai(p) pasenau, –
akis įgijau,
pro tas akis
pati išlindau.

(1 taškas)

14

Šarkela varnela,
Keli tavo vaikeliai?
Du namuose,
Du kapuose,
Du galvelį kraipo,
Du duoneį raiko,
Du kunigai,
Du artojai,
Du šienpjūviai,
Du kūlėjai.

Pateikė: Kaziukonių k., Slučajaus apyl., Varėnos raj. – Marcelė Nedzveckienė, 55 m. *Užrašė:* D. Vaiciekauskaitė ir A. Juška 1971 m. *Saugoma:* LTR 4448(90); LTRF mg. 1278(7).

(1 taškas)

15

Gerai vyrai geroj girioj gerą girą gėrė ir gerdami gyrė: geriems vyrams geroj girioj gerą girą gera gert.

(1 taškas)

Iš viso 15 taškų. Surinkta...

8. Ezopo ir Simono Stanevičiaus pasakėčios. Tekstų atrankos užduotis

1

ŽMOGUS IR LEVAS*

Po žaliąsias girias vaikščiojo žmogus,
Ir tenai jį levas sutiko smarkus.
Abudu nemažu: viens girių ponas,
O antras laukų ir kaimų valdonas.
Tarp tokių, kaip sako, meilės nerasti,
Tą tiesą ir dabar galim suprasti.
Nesang žmogus levą kaip tikt pažino,
Tuojaus iš piktumo velniu vadino,
O kirviu, su kuriuom medžius kapojo,
Metė ing levą ir pažeidė koją.
Po kiek metų (taip jiems Dievas priliko)
Tas pats levs ir žmogus vėl susitiko.
Tuomet levas: „Žinok tai, o žmogau galingas!
Piktesnis ir už kirtį žodis neteisingas.
Užmiršau skausmą ronos**, kad ir daug kentėjau,
O piktą žodį, kurį nuo tavęs girdėjau,
Pakol mirsiu,
Neužmiršiu.“

Ž Žodynėlis

- * *Lėvas* (sl.) – liūtas.
- * *Ronà* (sl.) – žaizda.

2

VARNA IR LAPĖ

Varna, pasigriebusi mėsos gabalą, nutūpė medžio viršūnėje. Pamatė ją lapė; norėdama atimti iš varnos mėsą, atsistojo po medžiu ir ėmė girti jos dailumą ir grožį, sakydama, jog iš visų paukščių labiausiai jai derėtų karaliauti ir, tikriausiai, jau ji būtų karalienė, jeigu tik balsą turėtų. Varna, norėdama parodyti, jog ji ir balsą turi, sukrankė ir išmetė mėsą. Lapė prišoko ir, pasigriebusi mėsą, tarė:
– Varna, varna, jeigu tik proto turėtum, galėtum visų paukščių karaliene būti.
Pasakėčia apie kvailį.

3

ŽMOGUS IR LIŪTAS

Kartą keliavo žmogus ir liūtas. Ir vienas, ir kitas pūtėsi ir gyrėsi. Pagaliau prie kelio jie išvydo statulą, kur buvo pavaizduotas vyras, smaugiąs liūtą. Žmogus, parodęs ją liūtui, tarė:

– Matai, mes galingesni už jus.

Į tai liūtas nusišypsojęs atsakė:

– Jei tik liūtai mokėtum kalti statulas, daug žmonių matytum liūtų naguose.

Daugelis žmonių giriasi esą narsūs ir ryžtingi, bet patirtis nuplėšia jiems tą kaukę.

4

LAPĖ IR ŽĄSYS

Lapė alkana pakiemiais bėgiojo,

Sau maisto ieškojo.

Viduj prūdo plaukančių žąsų būrį mato, –

Kaip jos klykau, kaip nardo, kaip uodegas stato.

Tyko lapė ant krašto, suskliaudusi ausis,

Pabraukusi uodegą, primerkusi akis.

Bet kad niekaip prigauti žąsų negalėjo,

Ir alkanai nuo prūdo pabėgti reikėjo:

„Kam turiu, – sako, – žąsis nekaltas draskyti!

Pritink lapei su paukščiais sandarą laikyti.“

5

LAPĖ IR VYNUOGĖS

Alkana lapė, pamačiusi nuo šakelės svyrančias vynuogių kekes, norėjo nusirašyti, bet pasiekti negalėjo. Nueidama pati sau pasakė:

– Neprisirpusios!

Taip ir kai kurie žmonės, nesugebėdami ko pasiekti, kaltina aplinkybes.

6

LAPĖ IR JUODVARNIS

Tupėdams pušyj, mėsą juodvarnis turėjo,

Lapė alkana ant jo iš krūmo veizdėjo

Ir, norėdama mėsą pagauti,

Rūpinos, kaip reik varną apgauti.

Tartumei nuliūdusi pas pušį atėjo
 Ir beprotį juodvarnį taip girti pradėjo:
 „Kas tavo gražumo!
 Kas plunksnų skaistumo!
 Žodžiu tariant, iš paukščių tu esi gražiausias.
 O taip tarpe jų visų gali būt pirmiausias.
 O idant balsą turėtumei,
 Ištikrai karalium būtumei.“
 Žioptelėjo varns, balsą rodydamas savo,
 Pametė mėsą... Lapė pagavo
 Ir nubėgo tekina, nes mėsa patiko, –
 Juodvarnį paliko.

Stanevičius S. *Raštai*, paruošė Jurgis Lebedys. Vilnius: Vaga, 1967.

http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LF00/Simonas_Stanevi%C4%8Dius._%C5%A0E%C5%A0I_OS_PASAKOS,_pasak%C4%97%C4%8Dios_ir_od%C4%97_%C5%A0LOV%C4%96_%C5%BDEMAI%C4%8CI%C5%B2.LF2700.pdf

Ezopas. *Pasakėčios*. Vilnius: Vaga, 1956.

http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LB00/Ezopas._Pasak%C4%97%C4%8Dios.LB1500.pdf

Klausimai ir užduotys

Dar Antikos laikais pasakėčias ypač dažnai skaitydavo mokykloje. Trys iš šešių Jums pateiktų pasakėčių yra priskiriamos garsiajam Antikos pasakėčių meistrui Ezopui (apie 620–564 m. pr. Kr.), o kitas tris sukūrė XIX a. pirmosios pusės lietuvių rašytojas Simonas Stanevičius (1799–1848).

1. Kaip matote, vieno pasakėtininko pasakėčios yra eiliuotos, o kito – prozinės. Taigi, kuris iš jų savo pasakėčias sueiliavo?

.....
 (1 taškas)

2. Remdamiesi savo atsakymu į 1-ąjį klausimą, įrašykite į lentelę, kurios pasakėčios yra Ezopo, o kurios – Simono Stanevičiaus.

***	Nr.	Nr.	Nr.
Ezopo pasakėčios			
Simono Stanevičiaus pasakėčios			

(2 taškai)

Pasakėčios žanrą Europos ir pasaulio kultūra paveldėjo iš Antikos. Beveik visi vėliau kūrę pasakėtininkai rėmėsi Antikos siužetais. Ne išimtis ir Simonas Stanevičius! Plika akimi galite pamatyti, kad jo pasakėčios šiek tiek panašios į Ezopo.

Jums pateiktos šešios pasakėčios visos yra tarpusavyje susijusios.

3. Dviejų pasakėčių sutampa ir pavadinimai (pavartojant sinoniminius žodžius), ir pasakojimai.
4. Dviejų pasakėčių sutampa tik pavadinimai, bet jose pateikti pasakojimai skiriasi.
5. Dviejų pasakėčių pavadinimai skiriasi, tačiau pasakojama iš esmės apie tą patį, o moralas* irgi toks pat.

* Pasakėčių sudaro 1) pasakojamoji dalis ir 2) moralas – pamokymas.

Sugrupuokite pasakėčias pagal jų giminystę! Kiekvienos iš jų numerį įrašykite atitinkamos lentelės kurioje nors skiltyje.

3.

Dvi pasakėčios, kurių ...	Nr.	Nr.
... pavadinimai ir pasakojimai sutampa:		

(2 taškai)

4.

Dvi pasakėčios, kurių ...	Nr.	Nr.
... pavadinimai sutampa, bet pasakojimai skiriasi:		

(2 taškai)

5.

Dvi pasakėčios, kurių ...	Nr.	Nr.
... pavadinimai skiriasi, bet pasakojimo moralas toks pat:		

(2 taškai)

6. Išsiaiškinkite lietuvių liaudies posakio *it (kaip, lyg) musę kandęs* prasmę. Kurių keturių pasakėčių pabaigoje pagrindinis herojus lieka *lyg musę kandęs*?

(2 taškai)

Iš viso 11 taškų. Surinkta...

9–10. Motiejus Valančius „Mikė Melagėlis“. Ezopas „Piemens juokai“. Tekstų lyginimas

1 tekstas

Motiejus Valančius „MIKĖ MELAGĖLIS“

Mikė sušuko: „Ugnelė dega, ugnelė dega!“ Šeimyna klausė: „Kame?“ Šis atsakė: „Nume.“ Tūlyd visi kelplustu skubėjo į numą ir atrado ugnelę dailiai besikūrinant. Norėjo Mikę sugauti, bet šis pro dureles išsoko ir juokė.

Mikė su savo masinimais tapo toks visiems žinomas, todėl niekas jau anam nebtikėjo. Vieną kartą iš tiesų vilkas įsisuko į jo bandą, šis pagalbos šaukė, bet vildamos meluojant, niekas nebėjo gelbėti. Tuo tarpu vilkas veršį papjovęs pavilko. Namon sugrižęs, kada viską papasakojo, už savo melagystes nuo tėvo gerai gavo per kailį ir sulig tuo kartu liovės meluoti. Cilė, Mikės sesuo, gerai mokėdama raštą, parodė jam raides. Šis be mokytojo pats išmoko dailiai žemaitiškai skaityti, pirko sau spindinčias knygas ir visuomet į bažnyčią nešiojo.

(116 žodžių)

Pagal M. Valančiaus apsakymą „Mikė Melagėlis“, Valančius M. *Mikė melagėlis*, Vilnius: Vaga, 1980.

Klausimai ir užduotys

1. Kodėl Mikė apgaudinėdavo žmones? Kaip žmonės vertindavo Mikės apgaules? Atsakykite savais žodžiais.

.....
(2 taškai)

2. Kodėl žmonės ėmė nebetikėti Mike? Atsakykite savais žodžiais.

.....
(1 taškas)

3. Kaip Mikės tėvas reagavo į tai, kad vilkas padarė Mikės ganomai bandai žalos? Atsakykite savais žodžiais.

.....
(1 taškas)

4. Kaip tokį tėvo reagavimą vertina pasakotojas? Atsakykite apibendrintai.

.....
(1 taškas)

5. Kaip pasikeitė Mikės gyvenimas po to, kai jo bandą užpuolė vilkas ir jis gavo tėvo pamoką? Nurodykite du pokyčius.

.....
.....

(2 taškai)

6. Kokius du pasitaisymo kelius nurodo pasakotojas? Atsakykite apibendrintai.

.....
.....

(2 taškai)

7. Raskite tekste bendrinėje kalboje jau nebevartojamą žodį. Išrašykite jį ir paaiškinkite. Kaip vadinami nebevartojami, pasenę žodžiai?

.....
Nebevartojamas žodis	Nebevartojamo žodžio reikšmė
Pasenę, nebevartojami žodžiai yra	

(3 taškai)

8. Raskite tekste tarminį žodį. Išrašykite ir šalia parašykite bendrinį žodį.

.....
Tarminis žodis	Bendrinis žodis

(2 taškai)

9. Paskutiniame sakinyje raskite meninės raiškos priemonę, išrašykite ją ir įvardinkite.

.....
Meninės raiškos priemonė (citata)	Įvardijimas

(2 taškai)

2 tekstas

Ezopas „Piemens JUOKAI“

Piemuo, kuris gindavo bandą toliau nuo kaimo, paprastai tokius juokus krėsdavo: imdavo šauktis kaimo gyventojus, sakydamas, kad vilkai jo avis užpuolę. Du ar tris kartus kaimiečiai išsigandę galvotrūkčiais atbėgo, bet grįžo juokdamiesi. Pagaliau vieną kartą iš tikrųjų bandą užpuolė vilkai. Kai jie skerdė avis, piemuo šaukėsi pagalbos, bet kaimiečiai, manydami, jog jis, kaip paprastai, juokus krečia, jo šauksmo nepaisė. Ir taip piemuo neteko avių.

Pasakėčia rodo, kad melagiai tik tiek laimi, jog jiems žmonės netiki net tada, kai jie tiesą kalba.

(81 žodis)

Ezopas. *Pasakėčios*. Vilnius: Vaga, 1956.

http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LB00/Ezopas._Pasak%C4%97%C4%8Dios.LB1500.pdf

Klausimai ir užduotys

1. Pradžioje kaimo žmonės bėgdavo piemeniui padėti. Raskite tekste vaizdingą žodį (prieveiksmį), išrašykite jį ir paaiškinkite jo reikšmę.

.....
Vaizdingas žodis

.....
Žodžio (prieveiksmio) reikšmė

(2 taškai)

2. Tekste nurodytas kūrinio žanras – pasakėčia. Savais žodžiais paaiškinkite, kas yra pasakėčia.

Pasakėčia –

(1 taškas)

Bendrieji klausimai

1. Kokia tema sieja abu tekstus? Atsakykite savais žodžiais.

.....

(1 taškas)

2. Lygindami tekstus, nurodykite tris jų skirtumus.

M. Valančiaus „Mikė Melagėlis“	Ezopo „Piemens juokai“

(3 taškai)

3. Kokią lietuvių patarlę galima pritaikyti abiem tekstams?

.....

.....

(1 taškas)

Iš viso 24 taškai. Surinkta...

11. Kazys Boruta „Jurgio Paketurio klajonės“. Teksto suvokimo testas

IŠ ANTROSIOS KLAJONĖS

1 Brisčiau ir aš per Šešupę, bet upė srauni ir gili, perbrist negali. Tai kur dabar tos paklydėlės ieškosiu? Ir pats kur apsinakvosiu?

2 Atsisėdau ant kranto ir galvoju, ką man daryti.

3 O nuo Šešupės tirštas rūkas keliasi ir virsta guruliais į kitą pusę. Gal, sakau, sulauksiu tirštesnio rūko, susisupsiu kailiniais ir su rūko kamuoliais persirisiu per upę.

4 Taip man belaukiant, pradėjo visai temti. Matau, nieko nebus, reiks apsinakvoti kur nors po lapu. Tik vienam baisu. Bet ką padarysi? Gyvas į žemę neįlįsi.

5 Tik staiga girdžiu – kažkas virš upės zirzia ir birzgia kaip kokia birbynė.

6 Kas gi čia dabar po plyniais?

7 Pakeliu galvą, žiūriu: ogi uodas rezgines neša ir su mašalų pulku pešas.

8 Mašalai nori rezgines atimti, o uodas nepasiduoda. Tai kaunas, net visas paupys skamba!

9 Aš norėjau juos perskirti, paėmiau akmenį ir mečiau netaikęs. Bet pataikiau kaip tik per vidurį ir pramušiau rezginėse skylę.

10 Tada uodas su mašalų pulku dar labiau suzirzė, subirbė ir kaip debesys ant mano galvos nusileido. Paėmė mane į rezgines ir nunešė padangėmis.

11 Kurgi jie dabar mane nuneš ir kur pames?

12 Bet pernešė per upę, į rezgines susupę, nunešė į Žaliosios miško vidurį ir išdrėbė į pabalį kaip kokį pagalį.

13 –Brolyt! – suzirzė uodas. – Mažų neužkabink! Bus tau!

14 – Aš tik pajuo kavau! – sakau kapstydamasis iš maurų, kad į dugną nenutrauktų.

(211 žodžių)

Boruta K. *Dangus griūva, Jurgio Paketurio klajonės*. Vilnius: Vaga, 1972.

file:///C:/Documents%20and%20Settings/Administrator/My%20Documents/Downloads/Jurgio_Paketurio_klajones.pdf

Ž Žodynėlis

Samānė – 1. kamanė.

Plynė – 2. pelkė, raistas. *Kad tu į plynės nueitum! Tegriebia jį plynė! Po plyniais!* ir pan. – tokie keiksmi.

Rėzginės – 1. virvelių tinklas su dviem lankais pašarui nešioti.

Māšalas – 1. mažas dvisparnis vabzdys.

Pabalys – 1. vieta pagal balą.

Klausimai ir užduotys

1. Kaip Jurgis Paketuris, kuris ieškojo praganytos samanės, tikėjosi persigauti per upę, kol dar nebuvo atskridę uodas ir mašalų pulkas? Pacituokite.

.....
(1 taškas)

2. Toliau Jurgį Paketurį ištinka nepaprastas nuotykis. (Šioje knygoje jis patiria labai daug nepaprastų nuotykių). Koks? Glaustai papasakokite, kas jam atsitiko.

.....
(2 taškai)

3. Kokiais žodžiais persimeta uodas su Jurgiu Paketuriu, prieš išsiskirdami? Perpasakokite savais žodžiais.

.....
(1 taškas)

4. Raskite, kokie negalimi, neįtikėtini dalykai, veiksmai aprašyti šiose keturiose pastraipose (perteikite savais žodžiais):

3 pastraipoje:

4 pastraipoje:

7 pastraipoje:

10 pastraipoje:

(4 taškai)

5. Kokias liaudies pasakų rūšis jums primena ši ištraukėlė? Kodėl?

.....
(2 taškai)

6. Nors šis Kazio Borutos tekstas neeiluotas, tačiau nemažai žodžių, frazių yra tarpusavyje šmaikščiai surimuota.

Pabandykite šiuos *vidinius rimus* išgirsti. Tai geriau pavyks, jei ištraukėlę skaitysite garsiai. Raskite, su kuo tekste rimuojasi žemiau surašyti žodžiai ir frazės. Ištraukėlės pastraipos su-
numeruotos. Rimo ieškokite pastraipoje, kurios numeris nurodytas frazės pradžioje.

Užduotyje grafiškai pažymėta, ar turite įrašyti vieną žodį, ar žodžių junginį, ar trumputę frazę.

1 srauni ir gili –

1 ieškosiu –

- 3 susisupsiu kailiniais –
- 3 sulauksiu tirštesnio rūko –
- 4 kur nors po lapu –
- 4 Bet ką padarysi? –
- 5–6 birbynė –
- 7 neša –
- 12 Bet pernešė per upę – ____
- 12 išdrėbė į pabalį –

(10 taškų)

Iš viso 20 taškų. Surinkta...

Nesenstanti pasakų išmonė

12. Vytautas V. Landsbergis „Pasaka apie Obelius“. Teksto suvokimo testas

Kartą viename tokiaame miestelyje, vardu Obeliai, sodo gale gyveno viena tokia obelis, vardu Obelis, o pavarde – Antaninė... Tuose Obeliuose, be abejo, augo ir daugiau obelių, tačiau kriaušių augo visiškai mažai. Gal kokios trys... Kriaušės daugiausia augo Kriaušeliuose, obelys – Obeliuose, o Varniuose augo varnos, ypač viena tokia, vardu Varna-Karaliaus Pati, kadangi jos vyras buvo Karalius ir turėjo deimantinį naktinį puodelį... Bet kadangi ši pasaka ne apie varnas, o apie obuolius, tai grįžkim į Obelius. O apie Varną-Karaliaus Pačią papasakosime vėliau, kai nusibos sekti pasaką apie Obuolį.

Taigi, kaip žinote, Obeliuose augo viena tokia obelis ir kartą pavasarį ji susilaukė daug mažų obuoliukų. Iš pradžių, tik išsiritę iš pumpurų, obuoliukai buvo dar visai nepanašūs į obuolius ar kokias nors slyvas... Jie atrodė tarsi būtų žiedeliai ar kokios nors gėlytės... Be to, jie visiškai nemokėjo šnekėti. Obuoliukai galėdavo nebent švilpaut savo žiedlapiais, jeigu vėjas būdavo palankios krypties.

(151 žodis)

Pagal Vytauto V. Landsbergio knygą *Obuolių pasakos: 26 dalykėliai*. Vilnius: Vaga, 1999.
<http://www.pasakos.lt/autorius/vytautas-v-landsbergis/>

Klausimai ir užduotys

1. V.V. Landsbergio teksto ištrauka primena pasaką. Pagrįskite arba paneikite šį teiginį. Pateikite 2 argumentus.

.....
.....

(3 taškai)

2. Pasakoje obels pavardė yra „Antaninė“. Ką nurodo šis žodis? Kokias dar žinote Lietuvoje augančių obelių „pavardes“? Nurodykite bent vieną.

.....
.....
.....

(2 taškai)

3. Tekste skaitėte: „Kriaušės daugiausia augo Kriaušeliuose, obelys – Obeliuose, o Varniuose augo varnos“. Paaiškinkite, kas galėtų augti nurodytose vietovėse:

Ėriškiuose –

Tetervinėje –

Tulpiakiemyje –

Daržininkuose –
Smilgiuose –
Vėžionyse –
(6 taškai)

4. Sukurkite du vietovardžius, kurdami vartokite gyvūno ir augalo pavadinimus.

.....
.....
(2 taškai)

Iš viso 13 taškų. Surinkta...

13. Martynas Vainilaitis „Snieguolė“. Teksto suvokimo testas

SNIEGUOLĖ

Balto priekalnio gale,
Po šarmota pusnele
Snaudė parkas, rožių krūmai
Ir visi karaliaus rūmai.
Puošės rūmai sniegučiu.
O po langu, po plačiu
Karalienė Aušradangė
Siuvo rūbą, klostėm rangė,
Karpė dimą* visą rytą
Ir pro langą pradarytą
Džiaugė sniegdrība švelnia,
Snaigę sūpavo delne.
Snaigę sūpavo, liūliavo.
Ir staiga iš seno klevo,
Nei tikėta, nei laukta,
Surypavo meleta.
Aušradangė kiek sutriko
Ir su adatos galu –
Bakst į smilių: – Ai! – suriko,
Metė šilką po stalu
Ir laukan iškišo pirštą.
Gėrė sniegas kraują tirštą.
Srovelytė pusnimi
Bėgo, plėtės, raudonavo.
O valdovė sau rami
Ir svajinga uždainavo:

– Tyliai sninga, pusnys plyti.
Ką svajoju rytą ši?
O, kad gimtų man dukrytė
Į snieguolę panaši!
Kad mažylei rytas naujas
Auštų nuotaika smagia.
Kad veide jos mano kraujas
Raudonuotų kaip sniege.
Baltas vėjas pusnį velia.
Apsnigti visi laukai.
O, kad puoštų jos galvelę
Tarsi juodmedis plaukai.
Vakarop daina nutilo,
Aidą nunešė pūga.
O vidunaktį sukilo
Priėmėjos. Ir staiga
Pro duris – po dvi, po vieną –
Skleidė paskleidė naujieną:
– Ponios! Ponai! Pagaliau
Karalienė susilaukė!..
Gimė pirmą... Gal vėliau...
Karalaitė tamsiaplaukė!
Tamsiaplaukė ir balta,
Kaip snieguolė ar puta...
Tik veidai krauju raudoni.
Bus labai graži valdonė!

(186 žodžiai)

Vainilaitis M. *Kaulo bobos apžavai*. Vilnius: Meralas, 1999.

Ž Žodynėlis

* *Dimas* – keturnytis audinys arba keturnyčio audinio raštas.

Klausimai ir užduotys

1. Raiškiai perskaitykite pasakos ištrauką. Nurodykite, kokia čia pasakos vieta – pradžia, vidurys, pabaiga?

.....
(1 taškas)

2. Nurodykite du svarbiausius ištraukos įvykius.

.....
.....
(2 taškai)

3. Kokią nuotaiką sukuria tekstas?

.....
(1 taškas)

4. Kieno akimis matome aplinką?

.....
(1 taškas)

5. Kaip jaučiasi karalienė Aušradangė?

.....
(1 taškas)

6. Šioje M. Vainilaičio pasakoje visi personažai turi vardus: karalienė Aušradangė, karalaitė Snieguolė, jos tėvas karalius Komandalius, pamotė Avaduolė*, karalaitis Valiūnas, jo tėvas Valiadalius. Ką galėtų reikšti tokie vardai? Iš kokių bendrinių žodžių jie padaryti, kokias herojų savybes jie pabrėžia?

Veikėjo vardas	Iš kokių bendrinių žodžių sudarytas	Kokias veikėjo savybes nusako
Aušradangė		
Snieguolė		
Komandalius		
Valiūnas		
Valiadalius		

Žodynėlis

* *Avaduolės* vardas sukurtas kiek kitaip nei kiti vardai: vardo šaknis neturi konkretnės reikšmės, bet priesaga rimuojasi su „pavyduolė“ ir su „gražuolė“ (o tai yra dvi pagrindinės herojės savybės).

(10 taškų)

Iš viso 16 taškų. Surinkta...

14–15. Vilhelmas Haufas „Istoriją apie mažąjį Muką“. Pasaka „Apie tris brolius“. Tekstų lyginimo užduotis

1 tekstas

Vilhelmas Haufas „ISTORIJA APIE MAŽĄJĮ MUKĄ“

Nikėjoje*, mano brangiosios tėvynės mieste, gyveno žmogus, kurį visi vadino mažuoju Muku. Nors aš tuomet buvau dar mažas, bet atsimenu jį puikiausiai, nes dėl jo kartą tėvas man gerai iškaršė kailį. Mukas, kai aš jį pažinau, buvo jau senas, bet ne didesnis kaip keturių sprindžių. Jo liemuo buvo nors mažas, bet gražiai sudėtas, galva daug didesnė ir platesnė, negu kitų žmonių. Jis gyveno visai vienas dideliuose namuose ir net pats sau valgį virė. Vakaris jis dažnai vaikščiodavo po savo stogą, ir gatvėj esantiems rodėsi, kad po stogą lakstanti viena jo didelė galva. Aš ir mano draugai buvom nedori vaikai ir labai džiaugdavomės, kai gaudavom iš ko pasijuokti. O kai gatvėje pasirodydavo Mukas, mums būdavo tiesiog šventė. Žinomomis dienomis rinkdavomės prieš jo namus ir laukdavom jo išeinant. Pirma atsidarydavo durys, paskui pasirodydavo didelė galva su dar didesniu turbanu, toliau išlįsdavo visas liemuo su senu apsiaustu, plačiomis kelnėmis ir plačiu diržu, prie kurio kabėjo ilgas durklas, toks ilgas, jog nežinojai, ar Mukas prikabintas prie durklo, ar durklas prie Muko. Kai tik jis taip išeidavo, gatvėje pakildavo baisus triukšmas. Mes mėtydavom aukštyn savo kepures ir, kaip pasiutę, šokinėdavom aplink jį. O Mukas sveikindavo mus rimtai galvos linktelėjimu ir pamažu eidavo gatve.

(198 žodžiai)

Pagal Vilhelmo Haufo pasaką „Istorija apie mažąjį Muką“, Hauff W. *Hauffo pasakos*. Vilnius: Alma littera, 2007.
file:///C:/Documents%20and%20Settings/Administrator/My%20Documents/Downloads/Hauffo_pasakos.pdf

Ž Žodynelis

* *Nikėja* – miestas Graikijoje.

2 tekstas

APIE TRIS BROLIUS

Kad kitąsyk buvo trys broliai: du išmintingi, o vienas kvailiukas. Po tėvų mirties pasidalino jie viską į tris dalis ir pasistatė visi po naują svirniuką. Tiedu išmintingu kada tiktai nu- lieka* – vyžas** pina ir kabina į savo svirniukus, o kvailys, ant krosnies gulėdamas, pelenais bambą trina, su lašiniais pasitėpdamas. Ilgai ar trumpai jie taip gyveno – nežinau. Tiktai vieną sykį užprašė juos pas tolimus pažįstamus į vestuves. Tie išmintingieji broliai įsitaisė naujus drabužius, nusišėrė gerai žirgus, prieš vestuves už kelių dienų jau pradėjo praustis, muiluotis, kad tik gražesni būtų. O kvailys guli sau ant krosnies ir trina pelenais bambą.

Dieną prieš vestuves, pavakariais, apsitaisę ir žirgus pabalnoję, išmintingieji broliai ruošiasi joti į vestuves. Kvailys jų prašosi:

- Brolyčiai, priimkite ir mane drauge į vestuves!

Bet kur tau jie priims!

- Tiktai trink sau pelenais bambą nevambrijęs***! Ar nori, kad ir mes žmonėse per tavę gėdą turėtume?

(148 žodžiai)

„Trys broliai“, *Lietuviškos pasakos*. Vilnius: Vyturys, 1989.

file:///C:/Documents%20and%20Settings/Administrator/My%20Documents/Downloads/Lietuviskos_pasakos%20(3).pdf

Ž Žodynėlis

* *Nulieka* – lieka šiek tiek laisvo laiko.

** *Vyžos* – apavas iš šiaudų arba karnų.

*** *Vambryti* – įkyriai kalbėti.

? Klausimai ir užduotys

1 tekstas

1. Kuriuo asmeniu pasaką seka pasakotojas?

.....

(1 taškas)

2. Kaip pasakotojas apibūdina Muko išvaizdą ir gyvenimo būdą?

.....

.....

(2 taškai)

3. Kaip pasakotojas apibūdina pats save? Raskite ir pacituokite.

.....

.....

(2 taškai)

4. Kaip vaikai šaiposi iš Muko? Ar toks elgesys yra tinkamas? Pagrįskite.

.....

.....

(2 taškai)

Iš viso 7 taškai. Surinkta...

2 tekstas

1. Kuriuo asmeniu pasaką seka pasakotojas?

.....
.....
.....
(1 taškas)

2. Kuo kvailiukas skiriasi nuo savo brolių?

.....
.....
.....
(1 taškas)

3. Kodėl broliai nenori jo pasiimti į vestuves? Ar, jūsų manymu, jie elgiasi teisingai? Pagrįskite.

.....
.....
.....
(2 taškai)

Iš viso 4 taškai. Surinkta...

Bendrieji klausimai

1. Kokius jausmus išgyvena abiejų pasakų herojai? Įvardinkite ir pagrįskite.

.....
.....
.....
(4 taškai)

2. Kurioje ištraukoje vaizdingiau ir detaliau apibūdinami herojai (-us)? Pagrįskite.

.....
.....
.....
(2 taškai)

3. Kurioje ištraukoje papasakojama daugiau įvykių? Išvardinkite.

.....
.....
.....
(2 taškai)

Iš viso 8 taškai. Surinkta...

Iš viso 19 taškų. Surinkta...

16. Hansas Kristijanas Anderseną „Sniego karalienė“. Septynių pasakų istorija. Pasaka pirma „Apie veidrodį ir jo šukes“. Teksto suvokimo testas

Taigi, paklausykite!

Buvo toks baisus žynys. Vieną kartą jis padirbo veidrodį, kuriame atsimušęs kiekvienas geras ir gražus daiktas dingdavo, o piktas ir bjaurus buvo matomas aiškiai ir rodėsi dar bjauresnis. Gražiausi vaizdai, atsispindėję tame veidrodyje, tapdavo panašūs į virtus špinatus, o geriausi žmonės atrodė šlykštūs arba stovėjo aukštyn kojomis. Veidai būdavo taip iškreipti, kad net negalėjai pažinti. Jei kas turėdavo dedervinę, tai ši išplisdavo per visą nosį ir skruostus. Jei tik žmogui ateidavo į galvą kokia gera ir kilni mintis, tuoj veidas išsikreipdavo, ir žynys juokėsi, džiaugdamasis savo nepaprastu išradimu. Žynio mokiniai – jis turėjo savo mokyklą – visur pasakojo apie tą veidrodį, tvirtindami, kad tik dabar atėjęs laikas matyti žmogų ir visą pasaulį tokį, koks jis iš tikrųjų yra. Lakstė visur su tuo veidrodžiu, ir galop neliko nei vieno krašto, kuris nebūtų buvęs kreivai atspindėtas. Galop jie įsinorėjo nulėkti į dangų, kad galėtų pasijuokti iš angelų ir paties Viešpaties Dievo. Kuo aukščiau lėkė su veidrodžiu, tuo labiau viskas jame kryo, viskas darėsi bjauru. Staiga veidrodis persikreipė, sudrebėjo, sprūdo jiems iš rankų, krito žemėn ir ištiško į milijonus šukelių. Tos šukelės padarė žymiai daugiau pikto nei pats veidrodis. Smulkios kaip dulkelės jos išsisklaidė po pasaulį ir, jei kam pateko į akį, ten ir paliko. Žmogus su šukele akyje viską matė išvirkščiai arba tik tai, kas buvo negero, nes mažiausias krislelis turėjo viso veidrodžio savybes. Dar prasčiau buvo, jei kam šukelė pakliūdavo į širdį – tada širdis pavirsdavo į ledo gabalą.

(238 žodžiai)

Pagal Hanso Kristijano Anderseno pasaką „Sniego karalienė“, Andersen H. K. *Sniego karalienė*. Vilnius: Vaga, 1998.

Klausimai ir užduotys

1. Šis pasakojimas yra ilgos autorinės pasakos pirmasis epizodas, tačiau jis turi savarankiško tautosakos žanro bruožų. Į kokį folklorinį žanrą jis labiausiai panašus? Išrinkite teisingą atsakymą ir argumentuokite:

- a) į anekdotą, nes
- b) į buitinę pasaką, nes
- c) į sakmę, nes

(2 taškai)

2. Kuo ypatingas piktojo žynio sukurtas veidrodis? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

3. Ką visiems žmonėms bando įteigti piktojo mokytojo mokiniai?

.....
.....

(1 taškas)

4. Kodėl žynio mokiniai neša veidrodį į dangų?

.....
.....

(1 taškas)

5. Kuo pavojingos veidrodžio šukės?

.....
.....

(1 taškas)

6. Ką reiškia pasakymai:

Pasakymas	Reikšmė
ledinė širdis	
geležinė valia	
auksinė burna	
medinės kojos	
porcelianinė oda	
skeltanagis (<i>apie žmogų</i>)	

(6 taškai)

Iš viso 12 taškų. Surinkta...

17. Kūrybinė komandinė užduotis, skirta žinioms apie pasakas įtvirtinti

Užduotis atliekama pabaigus temą „Nesenstanti pasakų išmonė“. Ja siekiama apibendrinti įgytas žinias apie pasakų žanrą.

Užduotį sudaro trys etapai. Už kiekvieną iš jų mokiniams skiriama po 1–4 taškus. Pažymys rašomas sumuojant surinktus taškus.

Užduoties tikslai:

- patikrinti, ar mokiniai atsimena pasakas, kurios buvo skaitomos pamokų metu,
- iširti, ar jie teisingai supranta pasakos struktūrą, ar geba ją atkurti arba improvizuoti pagal pasakos kanoną,
- sudaryti galimybę jiems improvizuoti vaidinant, įsikūnijant į herojus, kuriant pieštinius herojų paveikslus,
- skatinti bendradarbiavimą.

Priemonės:

trys vienodi kortelių rinkiniai, kuriose užrašyti pasakų herojų vardai (po vieną kortelėje), veiksmai, pasakos kulminacija ir atomazga (taip pat pavieniui); trys dideli popieriaus lapai, piešimo priemonės.

Kūrybinės užduoties etapai:

1. Moksleiviai suskirstomi į tris (dvi) grupes, jiems duodama po kortelių rinkinį. Mokiniai turi sugrupuoti korteles pagal atskiras pasakas; rekomenduojama paruošti tris pasakas atitinkančius kortelių rinkinius (pvz.: pasakai „Devyniabrolė“ gali būti priskirtos kortelės „Elenytė“, „Laumė“, „Kiškėlis“, „Vyriausias brolis“, „Jauniausias brolis“, „Pasiilgti“, „Ieškoti“, „Pasitikėti priešui“, „Maudytis upėje“, „Perspėti apie pavojų“, „Dainuoti“, „Ganyti arklius“, „Atpažinti“, „Nubausti“). Užduoties trukmė – 5 min. Balą gauna ta grupė, kuri užduotį atlieka greičiausiai (1 taškas), teisingiausiai (1 taškas), tyliausiai (1 taškas).
2. Vaikams paskiriama arba jie patys pasirenka pasaką ir ant lapo teisingai surašo ir nupiešia veikėjus ir veiksmo eigą. Vertinama: ar teisingai išdėstyta motyvų seka (1 taškas), estetiškas piešinio vaizdas (1 taškas), bendradarbiavimas (1 taškas), greitumas (1 taškas). Užduoties trukmė – 10 min.
3. Vaikai pasiskirsto vaidmenimis ir laisva forma paseka pasaką, kurią piešė popieriaus lape. Vertinama: artistų kalbos taisyklingumas (1 taškas), artistiniai sugebėjimai (1 taškas), pasakos žanro suvokimas – specifinių žanrinių pasakos bruožų atskleidimas (1 taškas). Pasiruošimas ir vaidinimas – 15 min. kiekvienai grupei.

Iš viso 10 taškų. Surinkta...

Nuotyčiai brandina ir suburia draugus

18. Gendrutis Morkūnas „Grįžimo istorija“. Teksto suvokimo testas

- Kokioje mokykloje mokeisi?
- Jokioje.

Direktorius tai žinojo, bet širdies gilumoje netikėjo. Dar vylėsi, kad Vilija ištrauks kokį nors pažymėjimą, pažymių knygelę ar bent jau seną sąsiuvinį.

- Gal jūs manęs paklausinėtumėte? Aš šį tą moku...

Klausimai pylėsi kaip vanduo iš vandentiekio krano. Nespėjęs susičiaupti, direktorius išgirdavo atsakymą. Juos Vilija ištratindavo kaip kulkosvaidis. Klausimai sunkėjo, tačiau nekilo nė mažiausio įtarimo, kad bent vienas atsakymas būtų buvęs neteisingas. Pirmiausia direktorius klausinėjo apie tai, ką turi žinoti pirmokai, tada – antrokai, trečio-kai. Taip jiedu ir keliavo – iš vienos klasės į kitą.

Septintos klasės klausimą direktorius ištarė vos girdimu balsu. Mat Vilijai buvo tik dvylika, ir visi jos bendraamžiai mokėsi šeštoje klasėje. Direktorius mąstė: kas bus, kai reikės užduoti dvyliktokų klausimus?

Išgirdęs Vilijos „nežinau“, direktorius atsiduso.

- Priimkite mane į šeštą klasę. Labai prašau...
- Į šeštą klasę? Kodėl ne į pirmą? Tu juk niekur nesimokei.

(138 žodžiai)

Pagal Gendručio Morkūno apysaką „Grįžimo istorija“, Morkūnas G. *Grįžimo istorija*, Vilnius: Nieko rimto, 2007.

Klausimai ir užduotys

1. Kas stebina mokyklos direktorių? Atsakykite savais žodžiais, paminėkite du nuostabą direktoriui keliančius faktus.

1 faktas

2 faktas

(2 taškai)

2. Kokia meninės raiškos priemonė sustiprina klausimų gausą paryškintame sakinyje? Išrašykite raiškos priemonę ir įvardinkite.

.....

Raiškos priemonė

.....

Įvardijimas

(2 taškai)

3. Sakinyje „Juos Vilija ištratindavo kaip kulkosvaidis“ raskite veiksmažodį, išrašykite jį ir pateikite vaizdingą jo sinonimą.

.....

Vaizdingas veiksmažodis

.....

Sinonimas

(2 taškai)

4. Kodėl direktoriaus klausimai, užduodami Vilijai, vis sunkėjo? Atsakykite savais žodžiais, pateikite du argumentus.

.....

.....

(2 taškai)

5. Kodėl direktorių baugino net mintis, kad Vilija gali žinoti atsakymus į dvyliktokų klausimus? Atsakykite savais žodžiais.

.....

.....

(1 taškas)

6. Kodėl direktorius atsiduso, išgirdęs Vilijos „nežinau“? Atsakykite savais žodžiais.

.....

(1 taškas)

7. Užrašykite geriausiai direktorių apibūdinantį epitetą ir argumentuokite, kodėl jį parinkote.

Direktorius yra

....., nes

(epitetas)

(argumentas)

(2 taškai)

Iš viso 12 taškų. Surinkta...

Vaizduotės galia

19. Džonas Ronaldas Ruelis Tolkienas (J. R. R. Tolkien) „Hobitas, arba Ten ir atgal“. Tekstų lyginimo užduotis

1 tekstas

Savo kalbą Torinas pradėjo šitaip:

– Burtininke Gendalfai, nykštukai ir jūs, pone Beginsai! Mes visi susirinkome mūsų bičiulio ir mūsų sąmokslu bendrininko, puikiausio ir drąsiausio hobito namuose [...]

Jis atsikvėpė, kaip ir dera, leisdamas hobitui tarti kelis mandagius žodžius, bet vargšas Bilbas Beginsas nesuprato jo pagyrimų; jis tik sukrutino lūpas lyg protestuodamas, kad jį pavadino „drąsiausiu“, o dar blogiau „sąmokslu bendrininku“, tačiau buvo taip susijaudinęs, jog neįstengė ištarti nė garso. Todėl Torinas kalbėjo toliau:

– Mes susirinkome, idant aptartume savo planus ir priemones, savo taktiką ir ketinimus. Labai greitai, dar neišaušus, iškeliausime į tolimą kelią, į kelionę, iš kurios kai kas, ko gero, net visi (išskyrus mūsų bičiulį Gendalfą) gali ir nebegrįžti. [...]

[V]argšas Bilbas nebeištvėrė. Išgirdęs, kad „gali ir nebegrįžti“, jis nebeišstengė suvaldyti galugerklyje įstrigusio riksmo, ir tas išsiveržė lauk, verdamas ausį lyg išlekiančio iš tunelio garvežio švilpukas. Nykštukai pašoko iš vietos, net stalas apvirto. Gendalfas stebuklingosios savo lazdos smaigalyje įžiebė mėlyną liepsną, šviesa sumirgėjo, ir visi pamatė, jog vargšas hobitas klūpo parpuolęs ant kilimėlio ir kreta nelyginant drebutis, toks susigraudinęs. [...] Nykštukai nunešė jį ir paguldė svetainėje ant sofos, [...] o patys vėl grįžo prie savo juodų darbų.

(188 žodžiai)

Tolkien J. R. R. *Hobitas, arba Ten ir atgal*. Vilnius: Vyturts, 1985.

Klausimai ir užduotys

1. Kaip Torinas apibūdina hobitą? Nurodykite du bruožus.

Pirmas bruožas:

Antras bruožas:

(2 taškai)

2. Kaip Bilbas Beginsas į tą apibūdinimą reaguoja? Išrašykite dvi citatas, kurios tai rodo.

Reakcija:

Pirma citata:

Antra citata:

(3 taškai)

3. Tekste raskite palyginimus ir išrašykite. Ką tie palyginimai rodo? Paaiškinkite savais žodžiais.

.....

.....

.....

.....

(4 taškai)

4. Paaiškinkite posakį „grįžo prie savo juodų darbų“. Kokia tai meninės raiškos priemonė?

.....

.....

(2 taškai)

Pirma užduotis 11 taškų. Surinkta...

2 tekstas

Kadangi viskas šiame pasaulyje turi pabaigą, net ir mūsų pasaka, tai atėjo diena, kai jie išvydo vietas, kur Bilbas buvo gimęs ir augęs, kur kiekvieną kalnelį, kiekvieną medelį pažinojo kaip savo penkis pirštus. Nuo kalniuko paregėjo savo mieląją Kalvą, tad sustojo ir prabilo:

*Keliai kur tiktai nori veda –
Per niūksančias girias, uolas,
Ir pro olas, kur saulė nesurado,
Ir upelius, kur jūros nesuras,
Pro sniegą, kur žiema prisnigo,
Gėlėm gražiausiom nubertu taku,
Per pievą ir per lauką lygų
Mėnuliui šviečiant kelių surandu.
Kelias kur tiktai nori veda
Po neramiu ir po šviesiu dangum –
Klajūno kojoms pačios kelių rado
Galų gale iš toliu svetimu.
Šios akys matė kalaviją, ugnį
Ir siaubą menių akmenų juodu –*

*Kokia miela žalia laukų bedugnė
Ir kaip vaikystėj medžiai ant kalvų!
Gendalfas dėbtelėjo į jį.*

– Bilbai, brangusis! – pasakė jis. – Kas gi tau atsitiko? Tu nebe tas hobitas, kurį aš kitados pažinojau.

(144 žodžiai)

Tolkien J. R. R. *Hobitas, arba Ten ir atgal*. Vilnius: Vyturts, 1985.

Klausimai ir užduotys

1. Ką reiškia „pažinojo kaip savo penkis pirštus“? Paaiškinkite savais žodžiais ir sugalvokite sakinį su šiuo posakiu (sakinyje posakio prasmė turi būti aiški be paaiškinimo).

.....
.....

(2 taškai)

2. Kaip apibūdintumėte Bilbo kalbą? Kokia ji? Kokią jo jauseną išreiškia?

.....
.....
.....

(2 taškai)

3. Kokiai literatūros rūšiai ją priskirtumėte? Pagrįskite.

.....
.....

(2 taškai)

4. Kokius dalykus Bilbas savo kalboje supriešina? Išrašykite keturis pavyzdžius.

..... ir supriešina su

ir

(2 taškai)

Antra užduotis 8 taškai. Surinkta...

3 užduotis

Dar kartą peržiūrėkite 1 ir 2 užduoties tekstus; į klausimus atsakykite remdamiesi abiem tekstais.

Klausimai ir užduotys

1. Kurie veikėjai pasirodo ir 1, ir 2 tekste?

.....
(2 taškai)

2. Kuo skiriasi abiejų tekstų nuotaika? Kodėl? Pagrįskite citatomis.

.....
.....
.....
(3 taškai)

3. Koks 1 tekste išsakytas teiginys paneigiamas 2 tekste? Iš ko sprendžiate?

.....
.....
.....
(2 taškai)

Trečia užduotis 7 taškai. Surinkta...

Iš viso 26 taškai. Surinkta...

Sakmės ir mitai apie pasaulio ir tėvynės kilmę

20. Lietuvių pasakojamosios tautosakos kūriniai. Tekstų atrankos užduotis

Atidžiai perskaitykite šiuos tris lietuvių pasakojamosios tautosakos tekstus, nustatykite jų žanrą (3 taškai), žanrą apibūdinkite savais žodžiais (2 taškai):

A. Pasaulio kūrimo, arba etiologinė, sakmė,

B. Senųjų tikėjimų, arba mitologinė, sakmė.

Atsakymus užrašykite į lentelę:

Teksto nr.	1	2	3
Teksto žanras			

Iš viso 5 taškai. Surinkta...

1

TINGINIUI SKIRTA DARBŠTUOLĖ

Kristus su apaštalais ėjo per laukus ir pamatė pakelėje gulintį tinginį. Paunksmėje po obelį pilna obuolių, o jis vis kartoja:

– Buli, pliumpt. Buli, pliumpt.

Norėjo, kad obuolys nukristų jam į burną, nes pats nepaslinko atsikelti ir nusiskinti. Taip apaštalai ir paklausė, kad parodytų kelią, kur jiems reikėjo eiti. Tinginys nepaslinko atsikelti parodyti kelią ir gulėdamas parodė su koja:

– Eikite į tą pusę.

Jie ėjo toliau ir priėjo upelį. Tame upelyje jauna mergaitė, įsibridusi į vandenį, skalbė žlugtį*. Tiek ji pliuškino, tiek skalbė greitai tuos baltinius! Jos irgi paklausė, kur tas kelias yra, kur jiems reikia eiti. Ji greitai išbrido iš vandens ir parodė jiems kelią. Ir vėl nubėgo greitai skalbti žlugtį.

Apaštalai paklausė Kristaus:

– Mokytojau, kam teks šita darbšti mergaitė?

Kristus atsakė:

– O tam tinginiui, kur gulėjo pakelėje po obelį.

– Kaip tai bus? Tokia darbšti mergaitė tokiam tinginiui!

– Taip turi būti, – atsakė Kristus. – Visi aprūpinti čia žemėje. Juk jei jis negaus darbininkės žmonos, tai jis numirs iš bado.

[...] Tikrumoj panašiai taip ir yra.

LTR 4506(75). P. ir U. Kartenoje – Barbora Buivyditė, 75 m., 1972. AT 822.

Ž Žodynėlis

* *Žlūgtis* – žlugtas. *Žlugtas* – 2. vienu kartu skalbiami ar ką tik išskalbti skalbiniai.

IŠTVERMINGA VERPĖJA

Vieno šeimininko rejoje* velniai rodydavosi. Šeimininkas sako mergei:

– Jei tu išbūsi rejoje vieną naktį, gausi geriausią karvę.

Mergė pasiėmė kalvaratą**, gramnyčinę žvakę***, šiaip lempelę ir išėjo į reją. Verpia verpia, ir pradėjo velniai užti rejoje. Prieina velnias ir klausia:

– Gausi karvę?

– Gausiu, – atsakė mergė.

O velniai dūksta ir dūksta. Priėjo kitas velnias ir vėl klausia:

– Gausi karvę?

– Gausiu, – atkirto mergė.

Taip šėlo velniai iki dvyliktos valandos. Kai gaidžiai užgiedojo, velniai prapuolė. Ir šeimininkas gavo duoti mergei geriausią karvę.

LTR 2903(64). P. Šatės, Kartenos aps. – J. Lekstutis, 52 m. U. V. Milius 1947. Variantuose mergina budi prie mirusiojo, o dūkstantiems velniams atsakinėja sėdinti už karvę ir veršį.

Ž Žodynėlis

* *Rejā* – 1. javų kraunamas trobesys su džiovykla, klojimu; jauja.

** *Kalvarātas* (sl.) – 1. verpiamasis ratelis.

*** *Gramnyčios* (sl.) – tokia krikščionių šventė (vasario 2 d.). *Gramny činė žvakė* – minėta dieną bažnyčioje pašventinta žvakė.

GANDRU VIRTĖS ŽMOGUS

Kitą kartą pons Dievs Dzidoriui padavęs šikšniņī* maišą, prikištą pilną su gyvatėm, varlėm, žiurkėm ir visokiais vabalais. Liepęs nunešti į upę ir paskandinti, tik pačiam ne-leido žiūrėti, kas ten yra. Dzidorius tuoj nunešęs į upę, pasidėjęs ant kranto ir manęs: „Kaipgi aš nepažiūrėjęs skandinsiu?“ Tai kai tik atrišęs maišą, tuoj žiurkė išbėgusi. Šią pradėjęs gaudyti, tuo tarpu visos bjaurybės – gyvatės, varlės, kirminai – išbėgo iš maišo. Dzidorius liūdnas parėjęs namo. Pons Dievs klausias:

– Ar paskandinai?

Dzidorius:

– Viskas išbėgo, nieko nesugavau.

– Tai tu eik ir gaudyk juos per amžius.

Dzidorius pavirtęs į gužą** ir šiandien tebegaudo po laukus, po balas savo paleistuosius gyvūnus.

BLLS 232. P. Sargūnų k., Joniškio vls., Šiaulių aps. U. J. Trumpulis 1887. Labai populiari sakmė. Siužetas randamas senovės graikų mituose. Lietuviškuose variantuose herojus yra gandras arba moteris, kuri paverčiama gandru; smalsus vyras – retai pasitaiko.

Ž Žodynelis

* *Šikšninis* – padarytas iš šikšnos. *Šikšnà* – nerauginta oda, vartojama pakinktams, kasdienei avalynei.

** *Gùžas* – gandras.

21. Lietuvių etiologinė sakmė „Uždegtas miškas“. Teksto suvokimo testas

UŽDEGTAS MIŠKAS

Seniau žmonės žinodavo savo mirties valandą. Todėl prieš mirdami niekuo nesirūpindavo, bet tik laukdavo mirties. Vieną kartą Dievas eina mišku ir pamato grytelę. Iš tos grytelės išeina žmogus, išskelia skiltuvu ugnies ir uždega mišką. Kai miškas įdegė, tada žmogus pastatė vandens puodą.

– Ką čia veiki, žmogau? – paklausė Dievas.

Žmogus atsakė:

– Vandenį šildau.

Dievas vėl tarė:

– Tai sukurk ugnį ir šildyk, kam visą mišką naikini?

Žmogus atsakė:

– O ar man giminė koks tas tavo miškas? Vis tiek rytoj mirsiu, tai kam man jo reikia.

Dievas pamanė sau ir tarė:

– Na, jei taip, tai nuo šios valandos tu daugiau nebežinosi savo mirties valandos.

Praslinkus kiek laiko, eina Dievas tuo pat keliu ir mato tą patį žmogų ariant žemę ir medžius sodinant. Tada jis paklausė žmogaus:

– Kam tu tuos medžius sodini?

Žmogus atsakė:

– Išaugs miškas.

Dievas sako:

– O kam tau tas miškas? Tu jau labai senas ir gal greit mirsi savo miško nepamatęs.

Žmogus atsakė:

– O kas žino, gal ir negreit.

– Matai, – tarė Dievas, – kaip gera, kai iš anksto nežinai savo mirties, nes tavo miškas gal bus naudingas tavo vaikams.

BLLS 119. P. Rozalimas, Panevėžio aps. – Jasinskienė, 60 m. U. E. Maironytė 1927.

Klausimai ir užduotys

1. Kelios dalys sudaro šią sakmę? Atsakykite vienu žodžiu.

.....

(1 taškas)

2. Sakmės tekste raskite, kokiais žodžiais prasideda antroji sakmės dalis. Pacituokite.

.....

(1 taškas)

3. Užpildykite lentelę. Dviejose apatinėse lentelės skiltyse įrašykite po du žodžių junginius, nurodančius žmogaus veiksmus pirmoje ir antroje sakmės dalyje.

Sakmės dalys	Pirmoji dalis	Antroji dalis
Ar žino mirties valandą?		
Žmogaus veiksmai		

(2 taškai)

4. Pasaulio kūrimo sakmės, dar vadinamos etiologinėmis sakmėmis, pagal tematiką skirstomos į šias grupes:

- A. dangaus kūnai,
- B. Žemė ir jos paviršius,
- C. žmonės, jų gyvenimas ir darbai,
- D. gyvūnai,
- E. augalai.

Nuspręskite, kuriai grupei pagal tematiką priklauso sakmė *Uždegtas miškas* ir įrašykite į lentelę.

Sakmė	<i>Uždegtas miškas</i>
Tematinė grupė	

(1 taškas)

5. Kaip Dievas nubaudžia žmogų už miško deginimą? Išrašykite citatą iš teksto.

.....

(1 taškas)

6. Dievo ir žmogaus dialoguose raskite vieną palyginimą ir jį nurašykite.

.....

(1 taškas)

Iš viso 7 taškai. Surinkta...

Kūrybinis darbas.

Parašykite trumpą samprotavimo rašinėlį tema „Ar galima gerai dirbti kokį nors darbą, jei žinai, kad netrukus jį turėsi nutraukti? Kodėl?“ Keliais sakiniais išdėstykite savo nuomonę ir ją argumentuokite.

.....

22. „Pirmas pasakojimas apie kūrimą“. Teksto suvokimo testas

PRADŽIOS KNYGA

PR 1,1–13

¹ Pradžioje Dievas sukūrė* dangų ir žemę. ² O žemė buvo padrika ir dyka, tamsa gaubė bedugnę, ir dvasia** iš Dievo dvelkė viršum vandenų.

³ Tuomet Dievas tarė: „Tebūna šviesa!“ Ir šviesa pasirodė. ⁴ Dievas matė, kad šviesa buvo gera, ir Dievas atskyrė šviesą nuo tamsos. ⁵ Dievas pavadino šviesą diena, o tamsą naktimi. Atėjo vakaras ir išaušo rytas, pirmoji diena.

⁶ Dievas tarė: „Tebūna skliautas tarp vandenų ir teatskiria vandenį nuo vandenų!“ ⁷ Dievas padarė skliautą ir atskyrė vandenį, buvusius po skliautu, nuo vandenų, buvusių viršum skliauto. Taip ir įvyko. ⁸ Dievas pavadino skliautą dangumi. Atėjo vakaras ir išaušo rytas, antroji diena.

⁹ Dievas tarė: „Tebūna sutelkti vandenys po dangumi į vieną vietą ir tepasirodo sausuma!“ Taip ir įvyko. ¹⁰ Dievas pavadino sausumą žeme, o vandenų telkinį jūromis. Ir Dievas matė, kad tai gera. ¹¹ Dievas tarė: „Teželdina žemė augmeniją: augalus, duodančius sėklą, ir visų rūšių vaismedžius, vedančius žemėje vaisius su sėklomis!“ Taip ir įvyko. ¹² Žemė išželdino augaliją: augalus, duodančius savo sėklą, ir visų rūšių medžius, vedančius vaisius su sėklomis. Ir Dievas matė, kad tai gera. ¹³ Atėjo vakaras ir išaušo rytas, trečioji diena.

(186 žodžiai)

BIBLIJA arba ŠVENTASIS RAŠTAS. Ekumeninis leidimas. Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 1999.

Ž Žodynelis

* Šioje vietoje vartojamas hebrajiškas žodis *bara'* reiškia kūrimą iš nieko.

** Pr 1,2: Hebrajų kalboje kita šio žodžio reikšmė yra „vėjas“.

? Klausimai ir užduotys

1. Iš ko Dievas sukūrė pasaulį? Atsakydami galite pasiremti dar viena Šventojo Rašto citata:
²⁸ Maldauju tave, vaikeli, kad pažvelgtum į dangų bei žemę ir pasvarstytum apie visa, kas ten yra. Tada suvoksi, kad Dievas nepadarė jų iš pirma buvusių daiktų. Tokiu pat būdu žmonija atėjo į gyvenimą.

2. Mak. (Antroji Makabėjų knyga) 7,28

.....
.....
.....

(1 taškas)

2. Ar kas nors padėjo Dievui kurti pasaulį?

.....
.....
.....

(1 taškas)

3. Kas buvo sukurta pirmiau – šviesa ar dangaus šviesuliai (saulė)?

.....
.....
.....

(1 taškas)

4. Ką jums primena šis vardijimas: „Pirmoji diena,... antroji diena,... trečioji diena...“. Kas dar atsiranda, ko nebuvo prieš tai, kai dienos ėmė keisti viena kitą?

.....
.....
.....

(2 taškai)

5. Kaip Dievas vertina tai, kas sukurta?

.....
.....
.....

(1 taškas)

6. Kiek šioje ištraukoje Dievas ištaria paliepiimų? Pacituokite juos visus.

.....
.....
.....

(4 taškai)

7. Mitinis tvarkos supratimas reikalauja, kad visa, kas sudaro pasaulį, ne tik būtų savo vietose, bet ir turėtų savo vardus. Ką šioje ištraukoje Dievas pavadino ir kokiais vardais?

***	1	2	3	4	5
ką pavadino					
koku vardu					

(5 taškai)

Iš viso 15 taškų. Surinkta...

23. Balys Sruoga „Giesmė apie Gediminą“. Teksto suvokimo testas

GEDIMINAS

Keistą sapną sapnavau.
Lyg visa vilkų šimtinė
Staugė vilkas geležinis –
[...]
Lig padangių, lig dausų...
Ar įspėsi sapną tu?

LIZDEIKA

Aš nespėju. Aš semiu
Išmintį iš pat dievų.
Įsižvelgdams į dausas,
Paslaptis žinau visas.
Ir sapnų raktus žinau.
Geležinis vilkas tavo,
Kurs taip staugė, taip dejavo,
Buvo ženklas, duotas tau.
Staugimu esi tu kviestas
Čia įkurti didžio miesto,
Sostinės visos šalies.
Per pasaulį nuskambės
Miesto vardas kaip griaustinis, –
Kaip tas vilkas geležinis
Stebins, žadins ir vilios
Palikuonis Lietuvos.
Augs galingas ir garsus
Ir per amžius tarps ir bus.

GEDIMINAS

Dėkui, pranaše dievų!
Aukso žodį dėstai tu.

Priimu dievų kvietimą.
Vietoj vilko geležinio
Ąžuolų didžių pavėsy
Naują miestą aš pradėsiu.
Ir vardu skaidrios upelės,
Per tankmes kur kelią skinas,
Čia čiurlenančios Vilnelės
Miestas Vilnium tevadinas.
Teišauga, išbujoja,
Mylinčius sapnus atstoja
Lietuvos dukroms, sūnums!
Te kaip saulė jis bus mums!
Tegaivins jis kaip viltis
Lietuvos vaikų širdis!

LIZDEIKA

Kaip tarei, tegu taip būna:
Tavo žodis tampa kūnu!
Tavo miestą amžinai
Sergsti, laimina dievai!

GEDIMINAS

Mes išmirsim. Amžiai slinks.
Ąžuolai pavargs, sulinks.
Miestas amžiais nemarus
Lietuvos sargyboj bus!
Kol lietuviui Vilnius švies,
Kol jo meilė bus gyva, –
Amžių amžiai tesrovės:
Nemari bus Lietuva!

(186 žodžiai)

Sruoga B. *Giesmė apie Gediminą*. Vilnius: Vyturys, 1993.

file:///C:/Documents%20and%20Settings/Administrator/My%20Documents/Downloads/Giesme_apie_Gedimina.pdf

Klausimai ir užduotys

1. Kaip jautėsi Lizdeika, kai Gediminas jo paklausė, ar jis atspės keistą valdovo sapną? Užpildydami sakinį, pirma atsakykite apibendrintai, paskui pagrįskite savo nuomonę citata.

Lizdeika, nes jis sako, kad

(2 taškai)

2. Dar kartą perskaitykite Lizdeikos atsakymą Gediminui ir apibūdinkite Lizdeiką. Nurodykite du jo bruožus. Pagrįskite juos citata arba savais žodžiais.

Lizdeikos bruožas	Pagrindimas (argumentavimas)

(4 taškai)

3. Kaip Gediminas kreipiasi į sapno aiškintoją Lizdeiką? Atsakykite apibendrintai. Išrašykite sakinį, *kreipinį pabraukite*. Kaip tas *kreipinys* apibūdina Lizdeiką?

.....

(3 taškai)

4. Kaip Gediminas vertina Lizdeikos pranašystę? Remkitės tekstu, išsakykite ir savo nuomonę.

.....

(2 taškai)

5. Kodėl Gediminas miestą pavadina Vilniumi? Atsakykite savais žodžiais.

.....

(1 taškas)

6. Kokias viltis su Vilniumi sieja Lizdeika ir Gediminas? Atsakykite savais žodžiais.

Lizdeikos viltys

Gedimino viltys

(2 taškai)

Iš viso 14 taškų. Surinkta...

24. Gediminas ir Vilniaus įkūrimas. Teksto suvokimo testas

Gediminas padarė viską, kad įgyvendintų Lizdeikos pranašystę. Žemutinės pilies ankstyviausių mūrų [...] datavimas, archeologų teigimu, patvirtina, kad šie mūrai statyti jo laikais. Taigi, būtent Gedimino valia Šventaragio slėnis virto Vilniumi. Be to, kaip žinome, 1323 m. sausio 25 d. Gediminas parašė Vilnių visame krikščioniškame pasaulyje garsinantį laišką, prašydamas kiekviename mieste šį laišką nurašyti ir nuorašą prisegti prie bažnyčios durų. Faktai taip tiksliai papildė ir pratęsė legendą, kad darosi sunku suabejoti jos patikimumu.

[...] Gediminas sukūrė Vilnių ne tik kaip miestą, bet ir kaip idėją. Jeigu anksčiau valdovo rezidavimo * vieta keisdavosi, priklausomai nuo aplinkybių, tai po Gedimino Vilnius tapo amžinu ir nekintamu mūsų valstybės centru.

Kaip galime spręsti iš Gedimino laiškų, jis norėjo, kad Vilnius būtų atviras miestas, svetingai priimančias naujus žmones ir naujas idėjas. Bet podraug savo kultūrinių sluoksnių gelmėje jis turėjo saugoti Lietuvos vienybę ir valstybingumą. Vilnius per amžius vykdė savo užduotį: jis buvo savas miestas ne tik lietuviams, bet ir žydams, lenkams, baltarusiams, o visiems Lietuvos žmonėms – visų atgimimo sąjūdžių lopšys!

(176 žodžiai)

Pagal Ingos Baranauskienės straipsnį „Gediminas ir Vilniaus įkūrimas“, <http://www.delfi.lt/news/ringas/lit/ibaranauskiene-gediminas-ir-vilniaus-ikurimas.d?id=11930055>

Ž Žodynelis

* *Reziduoti* – turėti toje vietoje būstinę, rezidenciją; nuolat būti joje. Rezidencija – valstybės, vyriausybės vadovo arba kito aukšto pareigūno būstinė.

? Klausimai ir užduotys

1. Kaip Gediminas rūpinosi, kad jo regėtas ir Lizdeikos paaiškintas sapnas išsipildytų? Nurodykite tris jo padarytus darbus.

.....
.....

(3 taškai)

2. Kokie istoriniai argumentai verčia tikėti legenda apie Gediminą – Vilniaus įkūrėją? Atsakykite savais žodžiais, nurodykite du argumentus.

.....
.....

(2 taškai)

3. Kodėl Gediminas, siųsdamas laišką, prašė, kad laiško nuorašai būtų prisegami prie bažnyčios durų? Atsakydami remkitės turimomis istorinėmis žiniomis.

.....
.....

(1 taškas)

4. *Apibendrintai* nurodykite, kokį miestą siekė sukurti Gediminas. Pateikite du argumentus.

.....
.....

(2 taškai)

5. Istorikės I.Baranauskienės tekste raskite ir išrašykite du **epitetus** ir vieną **metaforą**.

Epitetas

Epitetas

Metafora

(3 taškai)

6. Kokiais istoriniais faktais remdamiesi pakomentuotumėte, kad Vilnius yra „visiems Lietuvos žmonėms – visų atgimimo sąjūdžių lopšys“? Pateikite du faktus.

.....
.....

(2 taškai)

Iš viso 13 taškų. Surinkta...

25. Lietuvos vardo romėniškoji versija. Teksto suvokimo testas

Bychoveco kronikoje rašoma, kad išeiviui iš Romos kunigaikščiui Palemonui gimė trys sūnūs: Bartkus, Kūnas ir Spėra. Bartkui ir Spėrai mirus, kraštą valdyti ėmė Kūnas. Čia iš amžių glūdumos iškyla Kernavė ir pirmasis Lietuvos valdovas Kernius: „...O tasai kunigaikštis Kūnas turėjo du sūnus: vieną Kernių, o kitą Gimbutą... Žengdami nuo Šventosios aukštyr atrado labai gražią vietą, jam labai patiko toji vieta, jis ten įkurdino savo sūnų Kernių ir davė tam miestui Kerniaus vardą, pavadino Kernave... Tais laikais, kai Kernius viešpatavo..., jo žmonės įsikūrė už Neries. Jie grodavo vamzdžiais. Kernius savo [...] kalba krantą, kuriame žmonių vis daugėjo, lotyniškai vadindavo litus. Vamzdžius, kuriais grojo, pavadino tūba, sujungęs krantą su vamzdžiais, tuos savo žmones lotyniškai ėmė vadinti Litusbanija. O paprasti žmonės nemokėjo lotyniškai ir ėmė vadinti tiesiog Lietuva. Ir nuo to laiko valstybė ėmė vadintis *Lietuva*...

(133 žodžiai)

Vėlius G. *Lietuvos vardo romėniškoji versija*,
<http://m.ldkistorija.lt/index.php/istoriniai-faktai/legendos-ir-padavimai/1400>

Klausimai ir užduotys

1. Remdamiesi *Bychoveco kronikos* ištrauka, užpildykite Kerniaus ir kitų tekste minimų asmenų giminystės ryšių lentelę.

Kernius buvo vaikaitis (anūkas).

Kernius buvo sūnus.

Gimbutas Kerniui buvo

Kernius Bartkui buvo

Bartkus Kerniui buvo

Kernius Spėrai buvo

Spėra Kerniui buvo

(7 taškai)

2. Kuo buvo pagrįstas Kernavės įkūrimas? Atsakykite dviem sakiniais (savais žodžiais).

.....
.....

(2 taškas)

3. Kokia kalba, anot padavimo, lėmė Lietuvos vardo sudarymą? Kodėl būtent ta kalba turėjo įtakos Lietuvos vardui? Atsakykite savais žodžiais, remdamiesi tekstu ir sukaupta informacija.

.....
.....

(2 taškai)

4. Kas lėmė Lietuvos vardo įsitvirtinimą? Kodėl būtent toks mūsų šalies pavadinimas prigijo? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
(2 taškai)

5. Remdamiesi gyvenimiška patirtimi ir duotu sakiniu, nurodykite, kaip kronikoje minimi senieji **asmenvardžiai** vartojami **dabar**.

Palemone gyvenantis **Kernius Gimbutas** dalyvavo bėgimo varžybose apie **Spėros** pakrantę ir aplenkė garsų bėgiką Saulių **Bartkų** iš **Kernavės**.

Palemonas – Kernius –
Gimbutas – Spėra –
Bartkus – Kernavė –

(6 taškai)

6. Remdamiesi gyvenimiška patirtimi, savais žodžiais paaiškinkite, kuo **Palemonas** svarbus lietuvių kalbos vartotojams, dirbantiems kompiuteriu.

.....
.....
(1 taškas)

Iš viso 20 taškų. Surinkta...

26. Juozas Tumas-Vaižgantas „Vilniaus pilies pasaka“. Kompleksinis testas. I dalis

„VILNIAUS PILIES PASAKA“

Didysis Lietuvos kunigaikštis sumanė pasistatydinti tokią tvirtapilę, kad būtų dar niekur neregėto stiprumo, nes ji gins viso krašto laisvę ir šlovę. Nepaprastą piliai parinko vietą.¹ Ką daryti, kad pilis būtų tvirta, o jos vardas ir garbė visam pasauly skambėtų? Kriviai patarė, kad galingosios pilies pamatams reikia paaukoti lietuvės motinos vienturčio sūnaus gyvybę.² Greit buvo rasta lietuvė, kuri taip mylėjo tėvynę, kad jai sutiko paaukoti savo brangiausią turtą.³ Atvedė ji savo vienturtį, jos senatvės aprūpintoją. O buvo tai jaunikaitis gražus, geras, išmintingas⁴. Jis paprašė kunigaikštį, kad prieš mirštant leistų užduoti kriviams tris klausimus⁵. Jeigu kriviai į tuos klausimus atsakys, tai jis patikėsias dievų valia ir ją išpildysias.

Gavęs kunigaikščio sutikimą, jaunikaitis paklausė krivių: „Kas pasauly lengviausias, kas kiečiausias ir kas saldžiausias?“⁶ Kriviai pagalvoję atsakė: „Lengviausias yra pūkas, kiečiausias – plienas, o saldžiausias – medus.“⁷ Jaunikaitis, išklauses krivių atsakymą, atkirto:

– Ne! Lengviausias pasaulyje yra kūdikis ant motinos rankų, saldžiausias yra motinos pienas kūdikiui, o kiečiausia pasaulyje yra širdis mano motinos, kuri mane čia atvedė, kad jūsų akivaizdoje žūčiau⁸.

Kunigaikštis susimąstė ir tarė:

– Neleisiu žudyti šio protingo jaunikaičio. Netikiu, kad dievai trokštų šios aukos. Gyvas būdamas, jis daugiau Lietuvos kraštui gali naudoti atnešti.

Ir liepė kunigaikštis kriviams ieškoti kito būdo, kad kuriamoji pilis būtų neįveikiama.

(200 žodžių)

Pagal Juozo Tumo-Vaižganto padavimą „Vilniaus pilies pasaka“
<http://www.vaikams.lt/padavimai/vilniaus-pilies-pasaka.html>

Klausimai ir užduotys

1. 4–5 rišliais sakiniiais, sudarančiais pastraipą, **aprašykite erdvę**, kurioje buvo numatyta statyti pilį. Rašydami atsižvelkite į tai, kad pilis buvo statoma **Viduramžiais** (XIII a. pb. – XIV a.pr.). Kurdami savo tekstą, stenkitės nenutolti nuo skaitomo teksto stiliaus.
2. 4–5 rišliais sakiniiais, sudarančiais pastraipą, **aprašykite**, kaip **reagavo** kunigaikštis ir jo palaikytojai, kai išgirdo tokią pranašystę, kaip tą pranašystę priėmė visi išgirdę pilies statybininkai. Kokia **nuotaika** visus galėjo apimti?
3. 4–5 rišliais sakiniiais, sudarančiais pastraipą, **aprašykite** motinos, atvedusios paaukoti sūnų, **išvaizdą**. Rašydami aptarkite jos aprangą, apavą, laikyseną. Nepamirškite, kad kuriate tekstą, kurio veiksmas nukeltas į viduramžius.
4. 4–5 rišliais sakiniiais, sudarančiais pastraipą, **aprašykite** jaunikaičio, atvesto paaukoti, **išvaizdą ir laikyseną**, kalbant su kunigaikščiu. Nepamirškite, kad kuriate tekstą, kurio veiksmas nukeltas į viduramžius.

Atlikite 1–4 užduotis.

VILNIAUS PILIES PASAKA

Didysis Lietuvos kunigaikštis sumanė pasistatydinti tokią tvirtą pilį, kad būtų dar niekur neregėto stiprumo, nes ji gins viso krašto laisvę ir šlovę. Nepaprastą piliai parinko vietą.¹

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ką daryti, kad pilis būtų tvirta, o jos vardas ir garbė visam pasauly skambėtų? Krieviai patarė, kad galingosios pilies pamatams reikia paaukoti lietuviškos motinos vienturčio sūnaus gyvybę.²

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Greit buvo rasta lietuviškos, kuri taip mylėjo tėvynę, kad jai sutiko paaukoti savo brangiausią turtą.³

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Atvedė ji savo vienturtį, jos senatvės aprūpintoją. O buvo tai jaunikaitis gražus, geras, išmintingas⁴.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Jis paprašė kunigaikštį, kad prieš mirštant leistų užduoti kriviams tris klausimus⁵. Jei-
gu kriviai į tuos klausimus atsakys, tai jis patikėsias dievų valia ir ją išpildysias.

Gavęs kunigaikščio sutikimą, jaunikaitis paklausė krivių: „Kas pasauly lengviausias, kas kiečiausias ir kas saldžiausias?“⁶ Kriviai pagalvoję atsakė: „Lengviausias yra pūkas, kiečiausias – plienas, o saldžiausias – medus.“⁷ Jaunikaitis, išklauses krivių atsakymą, at-
kirto:

– Ne! Lengviausias pasaulyje yra kūdikis ant motinos rankų, saldžiausias yra motinos pienas kūdikiui, o kiečiausia pasaulyje yra širdis mano motinos, kuri mane čia atvedė, kad jūsų akivaizdoje žūčiau⁸.

Kunigaikštis susimąstė ir tarė:

–Neleisiu žudyti šio protingo jaunikaičio. Netikiu, kad dievai trokštų šios aukos. Gy-
vas būdamas, jis daugiau Lietuvos kraštui gali naudos atnešti.

Ir liepė kunigaikštis kriviams ieškoti kito būdo, kad kuriamoji pilis būtų neįveikia-
ma.^{9,10}

Jrašyta sakinių, parašyta žodžių.

II dalis

1. Paaiškinkite, kodėl jaunikaitis nori užduoti tris klausimus.

.....

.....

(1 taškas)

2. Kokį tautosakos žanrą primena jaunuolio klausimai? Kodėl taip manote?

.....

.....

(2 taškai)

Žmogus tautoje: kalba, literatūra, kultūra

27. Gintarė Adomaitytė „Mielas skaitytojau“. Teksto suvokimo testas. Tekstų lyginimo užduotis

1 tekstas

Mielas skaitytojau,
nesvarbu, kiek Tau metų. Svarbu, kad Tau pasisekė – Tu jau atsivertei knygą, kupiną stebuklų ir paslapčių. Joje rasi tai, kas negirdima, nematoma, neužuodžiama. O vis dėlto – ir girdima, ir matoma, ir ranka paliečiama. Teikiu Tau vieną patarimą: neskubėk. Skaityk lėtai, mėgaukis. Jei nori dirstelėti praeitin – o kas to nenori? – kito kelio nėra.

Pasisekė ir man: aš pažinojau rašytoją Antaną Ramoną. Žinau, kad jo nebėra. O atrodo kartais – rašytojas dar dairosi po Vilnių, mylimą miestą. Ir jo pasakos, sakmės, legendos – vis apie sostinę...

Ilgą laiką manyta, kad Antanas Ramonas rašė vien suaugusiesiems. Kokia netiesa... Jis rašė visiems. Tiesiog rašė. Tiesiog dalijosi dosniai tuo, ką patyrė pats. Antanas Ramonas mokėjo ne tik matyti ir regėti. Mokėjo klausyti. Jauki ir teisinga buvo jo tyla.

Štai šitaip – iš tylos ir vienatvės, iš naktų ir rūkų, iš senovės knygų ir apleistų senamiesčio namų – iki mūsų atsėlino Antano legendos, sakmės, pasakos. Pamilęs Vilnių – pažinsi Antaną Ramoną. Arba kitaip: pamilęs Antano Ramono knygą, atrasi Vilnių.

Jaukios kelionės Tau, skaitytojau, po užburtą Antano Ramono pasaulį.

(171 žodis)

Gintarė Adomaitytė „Mielas skaitytojau“, Ramonas A. *Vilniaus legendos*, Vilnius: Lietus, 2001, p. 93–94.

Klausimai ir užduotys

1. Nurodykite, koks skaityto teksto žanras ir pateikite du argumentus.

.....
.....

(3 taškai)

2. Koks teksto autorės santykis su teksto skaitytojais? Atsakykite apibendrintai, pateikite vieną argumentą.

.....
.....

(2 taškai)

3. Kodėl, autorės nuomone, knygą reikia skaityti neskubant? Atsakykite savais žodžiais ir pateikite autorės **stipriausią** argumentą cituodami.

.....
.....
.....

(2 taškai)

4. Kokiems skaitytojams skiriamos Antano Ramono knygos? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

5. Kas įkvėpė Antaną Ramoną rašyti apie Vilnių? Nurodykite tris įkvėpimo šaltinius.

.....
.....
.....

(3 taškai)

6. Kokį, autorės nuomone, poveikį pajaus Antano Ramono kūrinį apie sostinę skaitytojas, kuris nežino Vilniaus? Atsakykite savais žodžiais.

.....

(1 taškas)

7. Koks šito teksto tikslas? Paaiškinkite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

2 tekstas

Iki rudens aš jau buvau perskaitęs daug knygų. Labai gaila, bet nebeatsimenu kokių. Tačiau be knygų jau nebegalėjau apsieiti. **Mano akys į nieką daugiau nenorėjo žiūrėti, jos tiesiog šaukte šaukė: „Duok mums raidžių!.. Duok mums raidžių!..“** Nežinau, gal yra tokia skaitymo liga?

(42 žodžiai)

Pagal Romualdo Granausko autobiografinę novelę „Laimingiausioji vasara“, Granauskas R. *Trečias gyvenimas*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2014.

Klausimai ir užduotys

1. Koks pomėgis užvaldė šios istorijos pasakotoją? Atsakykite savais žodžiais.

.....

(1 taškas)

2. Kokia meninės raiškos priemonė pavartota paryškintame sakinyje? Išrašykite meninės raiškos priemonę ir ją įvardinkite.

Meninės raiškos priemonė	Įvardijimas

(2 taškai)

Bendrieji klausimai

1. Nurodykite temą, siejančią abu tekstus.

.....

(1 taškas)

2. Kuo skiriasi skaitymo būdai, minimi pirmame ir antrame tekste?

Pirmame tekste siūlomas skaitymo būdas -

Antrame tekste skaitytojo taikytas skaitymo būdas -

(2 taškai)

3. Kuris skaitymo būdas atrodo priimtinesnis? Išsakykite savo nuomonę, bet argumentuokite citata iš pasirinkto teksto.

.....

.....

(2 taškai)

Iš viso 21 taškas. Surinkta...

28. Justinas Marcinkevičius „Nu schitai wiss iusump ateia“. Teksto suvokimo testas

Mažvydo Katekizmas, ta nedidelė, kukli knygelė, buvo tarsi akmuo į beužsitraukiantį, beužsiveriantį kalbos tvenkinį – nuo jo pasklido nuėjo ratilai, sujodinę gyvenimo paviršių ir gelmes. Jos autorius ir sudarytojas – tikra Renesanso epochos asmenybė, gamtos gausiai apdovanota: jis ir poetas, eilėraštininkas lotyniškai ir lietuviškai, jis prozos ir poezijos (giesmių) tekstų vertėjas, kompozitorius, pirmojo elementoriaus kūrėjas, jis ir didaktas (pamokslininkas), redaktorius, mėginęs vienodinti, norminti pirmosios knygos rašybą, kantorius, giedojęs Karaliaučiaus ir Ragainės bažnyčiose (chorvedys), pagaliau ir ūkininkas, valdęs parapijos žemę ir joje ūkininkavęs (nors, kaip rodo laišakai, ir nelabai sėkmingai).

Tokia daugiašakė Mažvydo asmenybė atsispaudė ir pirmajame jo kūrinyje – Katekizme. Vadiname šią knygą Katekizmu, kaip namą vadiname namu gal net nežinodami, kiek ir kokių kambarių jame esama.

Argi ne pirmosios knygos paprasti žodžiai pramynė taką, kuriuo atėjo Donelaitis, Strazdas, Daukantas, Vienažindis, Maironis?

Sakytum žvakelę istorijos skersvėjuose ištisos mūsų šviesuolių ir rašto žmonių kartos išsaugojo ir atnešė Mažvydo įžiebtą šviesą ligi mūsų dienų, įdavė ją mums. Dabar mūsų eilė pasirūpinti, kad ji neužgestų.

(159 žodžiai)

Justinas Marcinkevičius „Nu schitai wiss iusump ateia“, Mažvydas M. *Katekizmas*, Vilnius: Baltos lankos, 1997, p. 7–10.

Klausimai ir užduotys

1. Kokia buvo lietuvių kalbos padėtis tais laikais, kai M. Mažvydas išleido pirmąją mūsų knygą? Atsakykite apibendrintai.

.....
.....

(1 taškas)

2. Kuriais metais ir kur ta knyga buvo išleista?

.....
.....

(2 taškai)

3. Kokį Martyno Mažvydo nuopelną lietuvių kalbai akcentuoja poetas Justinas Marcinkevičius? Atsakykite apibendrintai.

.....
.....

(1 taškas)

4. Kokių talentų turėjo Mažvydas? Kokio gebėjimo stokojo? Atsakykite apibendrintai.

.....
.....

(3 taškai)

5. Kaip galėtumėte charakterizuoti Martyną Mažvydą? Remdamiesi tekstu, nurodykite 3 charakterio bruožus ir pateikite argumentus, kodėl tokį bruožą priskirate Mažvydui.

Charakterio bruožas	Argumentas

(6 taškai)

6. Perskaitykite **paryškintą** teksto sakinį. Raskite jame meninės raiškos priemonę, išrašykite ją ir įvardinkite. Pacituokite šiame sakinyje esančią nuorodą į M.Mažvydo Katekizmo pavadinimą.

a. meninės raiškos priemonė (citata)

b. meninės raiškos priemonės įvardijimas

c. sakinio nuoroda į M.Mažvydo Katekizmą

(3 taškai)

7. Justinas Marcinkevičius rašo: „Vadiname šią knygą Katekizmu, kaip namą vadiname namu gal net nežinodami, kiek ir kokių kambarių jame esama“. Kiek žinote Katekizmo „kambarių“ – pirmosios lietuviškos knygos dalių? Išvardinkite jas.

.....
.....

(3 taškai)

8. Apie kokį įpareigojimą kalbama paskutiniame sakinyje? Paaiškinkite savais žodžiais.

.....

(1 taškas)

Iš viso 20 taškų. Surinkta...

29. Vaidas Šeferis „Kodėl Donelaitis“. Teksto suvokimo testas

Karaliaučiaus universiteto Teologijos fakultete Kristijonas Donelaitis gavo puikų klasikinių išsilavinimą, mokėjo klasikinių kalbų – tikrai gerai lotynų, veikiausiai ir graikų. Mokėsi gaudamas stipendiją, žinoma, už ją vėliau reikėjo atidirbti pagal paskyrimą. Donelaitis niekur nekeliavo savo valia, bet laukė vakuojančių¹ vietų – porą metų mokytojo Stalupėnuose, paskiau Tolminkiemyje visą gyvenimą dirbo kunigu. Ne savo pasirinkimu, bet paskirtas karaliaus.

Donelaičio biografija palyginti paprasta: mokėsi, gavo paskyrimą, kunigavo. Buvo geras kunigas – pavyzdinčiai rūpinosi savo parapija, savo tikinčiaisiais. Vien kiek statybų jis inicijavo: naują bažnyčią pastatė, našlių namus, kleboniją, rūpinosi penkiom jo parapijoje esančiom mokyklom. Tolokai jos buvo nuo Tolminkiemio, o Donelaitis turėjo sužiūrėti, kad neliktų nesimokančių vaikų, teikti ataskaitas...

Donelaitį vizitatoriai² visada girdavo už tai, kad jis gerai tvarko bažnyčią, kad geras pamokslininkas. Pamaldas jis vedė dviem kalbom, vokiškai ir lietuviškai, ypač buvo giriamas už lietuviškai sakomus pamokslus.

Donelaičio barometrai, klavesinai, fortepijonai rodo, kad jis mėgo gaminti tikslus dalykus, buvo kruopštus.

„Metai“ yra poetinės meistrystės pavyzdys, drąsus eksperimentas. Jis eksperimentavo su forma. Iki šiol užima kvapą, kaip tos eilutės nušlifluotos. Paimkit Donelaitį, skaitykit sakinį po sakinio ir nesigėdykite savęs klausti kiekvieno nesuprantamo žodžio.

(178 žodžiai)

Vaidas Šeferis „Kodėl Donelaitis“, *Beatričė Laurinavičienė. Pokalbis su Brno universiteto dėstytoju Vaidu Šeferiu.*
<http://vz.lt/?PublicationId=2b9604ba-65e3-4138-86a6-8476fe5a35c0&pageno=0>

Ž Žodynelis

¹ *Vakuoti* – būti laisvam, neužimtam, pvz., vietai, etatui.

² *Vizitatorius* – valdininkas, kuris lanko įstaigas, tikrina jų veiklą.

? Klausimai ir užduotys

1. Remdamiesi pirmoje pastraipoje pateiktais K. Donelaičio gyvenimo faktais, apibendrintai apibūdinkite poeto charakterio bruožus.

K. Donelaičio gyvenimo faktas	Apibendrintas poeto charakterio bruožas.

(10 taškų)

2. Antroje pastraipoje teigiama, kad „Donelaičio *biografija* palyginti paprasta“. Kaip vertinate Donelaičio **darbus**? Kaip tie darbai jį charakterizuoja? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

3. Kaip Donelaičio, kunigo, veiklą vertino jo amžininkai? Atsakykite apibendrintai.

.....

(1 taškas)

4. Kaip manote, kodėl Donelaitis susilaukdavo pagyrimų už lietuviškus pamokslus? Išsamiai atsakykite savais žodžiais. Parašykite du sakinius.

.....

(2 taškai)

5. Savais žodžiais apibūdinkite, ką veikdavo Donelaitis laisvalaikiu. Nurodykite du laisvalaikio užsiėmimus.

.....
.....

(2 taškai)

6. Kaip ir kodėl teksto autorius vertina Donelaičio „Metus“? Atsakykite apibendrintai, argumentuodami **pacituokite**.

Vertinimas

Vertinimo pagrindimas (citata)

.....
.....

(2 taškai)

7. Kokius du svarbius patarimus straipsnio autorius duoda Donelaičio skaitytojams? Atsakykite apibendrintai.

a. Pirmas patarimas

b. Antras patarimas

(2 taškai)

Iš viso 21 taškas. Surinkta...

30. Kazys Blaževičius „Sakmė apie knygnešį“ (apie J. Kundroto romaną „Sakmė apie knygnešį“). Gintaras Patackas, iš triptiko „Kirilicos hibridas“. Tekstų lyginimo užduotis

1 tekstas

Kazys Blaževičius „SAKMĖ APIE KNYGNEŠĮ“

Neseniai knygnuose pasirodė Juozo Kundroto romanas „Sakmė apie knygnešį“ (Kaunas, leidykla „Ryto varpas“). Knygos autoriaus pilietinę poziciją nusako įrašas asmeniniame ekslibrise: „Mylėti knygą, vadinasi, mylėti žmogų“. Šią knygą jos autorius skiria „visiems žinomiems ir nežinomiems knygnešiams, atlikusiems neįkainojamą žygdarbį gimtojo žodžio, lietuviybės ir Tėvynės labui“.

Romano herojumi autorius pasirinko Jurgį Bielinį, pelnytai vadinamą „knygnešių karaliumi“ – iš kaimo gryčios kilusią nepaprastai taurią asmenybę, visą savo gyvenimą paskyrusią tautos žadinimui, lietuviybės gaivinimui, aistringą tautinio atgimimo šauklį. Autorius skaitytoją veda painiu ir rizikingu knygnešio gyvenimo keliu, pakeliui supažindindamas su asmenimis, turėjusiais įtakos jo gyvenimui. Tai vyskupas M.Valančius, pastūmėjęs J.Bielinį į knygnešio kelią, švietėja Gabrielė Petkevičaitė – Bitė, palaikiusi jo didžiulį darbą, Garšvių knygnešių draugijos išdavikas Škutas ir kt.

Knyga „Sakmė apie knygnešį“ priklauso kategorijai tų knygų, kurias skaitytojas padeda ant stalo tik užvertęs jos paskutinį lapą.

(132 žodžiai)

Blaževičius K. „Sakmė apie knygnešį“ (apie J. Kundroto romaną „Sakmė apie knygnešį“), XXI AMŽIUS, 2004, Kovo 31 d. Nr. 25.

Klausimai ir užduotys

1. Koks perskaityto teksto žanras? Pasirinkite teisingą atsakymą ir argumentuokite.

a. Anotacija, nes.....

b. Recenzija, nes.....

c. Straipsnis, nes.....

(2 taškai)

2. Savais žodžiais paaiškinkite, kas yra dedikacija. Raskite tekste dedikaciją ir ją pabraukite.

Dedikacija –

(2 taškai)

3. Pagrindinis romano herojus Jurgis Bielinis tekste vadinamas „knygnešių karaliumi“. Remdamiesi sukaupta informacija, parašykite, koks buvo svarbiausias Jurgio Bielinio slapyvardis.

.....

(1 taškas)

4. Raskite tekste epitetus, apibūdinančius knygnešio kelią, išrašykite juos.

Epitetai –

(1 taškas)

5. Apibūdinkite knygnešio kelią vienu savarankišku sakiniu. Sakinyje pavartokite savo (tekste nesančius) epitetus.

.....
.....

(2 taškai)

6. Pabraukite tekste esančius **slapyvardžius**. Paaiškinkite, kodėl knygnešystės laikais reikėjo Lietuvos kultūros žmonėms slapyvardžių. Parašykite du slapyvardžius asmenų, kurie dirbo kultūros ir literatūros darbą knygnešystės laikais.

.....
.....
.....
.....

(4 taškai)

2 tekstas

Tai pavyko prasmukti, – lagamino jo dvigubas dugnas, –
Ir keliauja knyga visagalė, niekais versdama
Tą hibridą¹ kirilicos. – „Тебе“² keliauja į ugnį,
„Tėve mūsų“ vaikams vakarais pirkioj skaito mama.

(27 žodžiai)

Patackas G. Iš triptiko „Kirilicos hibridas“, http://eia.libis.lt:8080/archyvas/viesas/20111219121906/http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=2994&kas=straipsnis&st_id=4373

Ž Žodynelis

¹ *Hibridas* – sudarytas iš skirtingų darinių.

² *Тебе* – tau (rus. k.)

? Klausimai ir užduotys

1. Kokios dvi knygnešystės detalės užfiksuotos pirmoje eilutėje?

.....
.....

(2 taškai)

2. Paaiškinkite žodžio *kirilica* reikšmę.

.....
.....
(1 taškas)

3. Kaip lietuviai priešinosi spaudos draudimui? Paaiškinkite, *remdamiesi skaitytu posmu*.

.....
.....
(2 taškai)

4. Kaip suprantate paskutinę posmo eilutę? Paaiškinkite savais žodžiais. Kokį meno kūrinį ji primena?

.....
.....
(2 taškai)

5. Kokiai literatūros rūšiai priskirate šį tekstą? Kodėl?

.....
.....
(2 taškai)

Bendrieji klausimai

1. Kaip knygnešystė vertinama abiejuose tekstuose. Apibendrintai nusakykite ir argumentuodami pacituokite, parinkdami citatų iš abiejų tekstų.

.....
.....
(3 taškai)

2. Kas, be knygnešių, rūpinosi lietuvių kalbos išsaugojimu? Atsakykite remdamiesi sukaupta informacija.

.....
.....
(1 taškas)

Iš viso 25 taškai. Surinkta...

31. Aidas Marčėnas „Knyga“. Viktorija Daujotytė „Pamatinis kultūros tekstas“.
Tekstų lyginimo užduotis

1 tekstas

Aidas Marčėnas

KNYGA

Kokia šviesa iš knygų mums nušvinta –
neapsakysiu. Nieks neapasakys.
Pats sužinok. Kas buvo užrakinta –
iš lėto versis. Ir atvers akis.
Tada skaityk. Kas knygon įrašyta,
papasakot galėčiau, bet bijau,
vaikeli mano. Pats pasaulį šitą
išmok atmintinai. Ir nepamirški jau.

(39 žodžiai)

Leonavičius Š., Marčėnas A. *Žmogaus žvaigždė*. Vilnius: Žara, 2004.

Klausimai ir užduotys

1. Kodėl eilėraščio žmogus nesiima pasakyti skaitytojui apie knygų skleidžiamą šviesą? Kodėl jis įsitikinęs, kad apie tai „Nieks neapasakys“? Savais žodžiais paaiškinkite, argumentuodami pacituokite.

.....

.....

(2 taškai)

2. Eilėraščio žmogus skaitytojui pažada, kad „Kas buvo užrakinta – / iš lėto versis. Ir atvers akis“. Kada skaitytojui versis tai, kas „buvo užrakinta“? Kaip keisis skaitytojas?

.....

.....

(2 taškai)

3. Kokia meninės raiškos priemonė „iš lėto versis. Ir atvers akis“?

.....

(1 taškas)

4. Antrame posme eilėraščio žmogus kreipiasi į skaitytoją. Koks jo santykis su skaitytoju? Kodėl taip sprendžiate?

.....
.....

(2 taškai)

5. Kokia meninės raiškos priemonė yra „vaikeli mano“?

.....

(1 taškas)

6. Eilėraščio žmogus sako: „ Kas knygon įrašyta,/papasakot galėčiau, bet bijau...“ Kaip tas prisipažinimas charakterizuoja eilėraščio žmogų? Kodėl jis bijo?

.....
.....

(2 taškai)

7. Kokį patarimą jaunam skaitytojui duoda eilėraščio žmogus? Kodėl jo patarimas toks?

.....
.....

(2 taškai)

2 tekstas

Viena iš pačių geriausių ir būtiniausių kalbos saugos formų yra žodynai. Didysis lietuvių kalbos žodynas yra ypatingas skaitytojas. Jis yra perskaitęs lietuvių raštiją, didelę dalį klasikos, daug naujosios ir naujausios literatūros. Kur dar galima suprasti, kas kalbai yra jos literatūra ir kas kalba literatūrai, jei ne didžiajame žodyne. Norėčiau suskaičiuoti, kiek žodžių, jų formų, sakinių, unikaliausių pasakymų žodynui davė vien Žemaitė. O gal jau ir suskaičiuota? Įspūdingas Žemaitės frazeologizmų skaičius – per 1700. Kalbos kūrėja, kalbos mokytoja...

Skaityti Žodyną kaip nesibaigiančio gyvenimo nepabaigiamą Knygą. Šventą Knygą. Žinau, kad yra tokių skaitytojų.

(90 žodžių)

Viktorija Daujotytė „Pamatinis kultūros tekstas“, *Lietuvių kalbos žodynas*, www.lkz.lt

Klausimai ir užduotys

1. Kokia, autorės nuomone, žodynų paskirtis? Atsakykite apibendrintai, argumentuodami pacituokite.

.....
.....

(2 taškai)

2. Kokia meninės raiškos priemonė pavartota antrame ir trečiame sakinyje? Įvardinkite ir pacituokite.

Meninės raiškos priemonė

Citata

(2 taškai)

3. Kur, autorės nuomone, geriausiai atsiskleidžia kalbos ir literatūros ryšiai? Atsakykite savais žodžiais.

.....

(1 taškas)

4. Kokie argumentai autorei leidžia rašytoją Žemaitę vadinti „kalbos kūrėja, kalbos mokytoja“? Atsakykite savais žodžiais. Nurodykite du argumentus.

.....

.....

.....

(2 taškai)

5. Savais žodžiais paaiškinkite, kas yra frazeologizmas. Sukurkite sakinį su frazeologizmu.

.....

.....

(2 taškai)

6. Kaip autorė vertina didį žodyną? Atsakykite apibendrintai, argumentuodami pacituokite.

.....

.....

(2 taškai)

Bendrieji klausimai

1. Kokia esminė mintis sieja abu tekstus? Atsakykite savais žodžiais.

.....

(1 taškas)

2. Kokią patarlę galima pritaikyti abiem tekstams? Užrašykite vieną patarlę.

.....

.....

(1 taškas)

Iš viso 26 taškai. Surinkta...

32. Mikalojus Konstantinas Čiurlionis „O virš tų krantų, virš to mylimo Nemuno“ (M. K. Čiurlionio laiškas broliui Povilui, 1902 m.). Teksto suvokimo testas

O virš tų krantų, virš to mylimo Nemuno dangus toks skaistus, švelnus, toks lietuviškas – žiūri žiūri ir negali atsižiūrėti. Tuomet širdis smarkiau pradeda plakti, o siela nudžiugus himną pradeda giedoti Tam, kuris tėvynę tau davė Lietuvą. O ir graži gi ta mūsų Lietuva. Graži savo liūdnumu, graži paprastumu ir širdingumu. Nėra čia kalnų, debesis remiančių, nei kaskadų užiančių; pažvelk tik aplink! – koks graudus paprastumas tame reginyje.

Laukas kaip didelis šilkinis kilimas su tamsiai ir šviesiai žaliais langeliais; per lauką juokingai vingiuoja kelias ir pranyksta kažkur grioviuose; palei kelią kryžius, o šalia jo beržas stovi ir verkia. Toli horizonte mėlynuoja miškas. Prisiartink prie jo, tai jis tau paslaptingu kuždesiu seną seną legendą apsakys arba raudą graudžiai pradės ošti.

(117 žodžių)

M. K. Čiurlionis „O virš tų krantų, virš to mylimo Nemuno“ (M. K. Čiurlionio laiškas broliui Povilui, 1902 m.), Čiurlionis M. K. *Žodžio kūryba*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1997.
http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LH00/Mikalojus_Konstantinas_%C4%8Ciurlionis._%C5%B Dod%C5%BEio_k%C5%ABryba.LH6300.pdf

Klausimai ir užduotys

1. Kaip jaučiasi laiško autorius, žiūrėdamas į dangų? Kodėl jis būtent taip dangų apibūdina? Atsakykite apibendrintai, argumentuodami cituokite.

.....
.....

(3 taškai)

2. Kokia meninės raiškos priemonė pavartota, apibūdinant dangų pirmame sakinyje? Kaip apibūdinamas Nemunas? Įvardinkite meninės raiškos priemonę, išrašykite.

Meninės raiškos priemonė (įvardinkite)

Dangus

Nemunas

(3 taškai)

3. Kaip veikia laiško autorių stebimas peizažas? Atsakykite savais žodžiais, argumentuodami pacituokite.

.....
.....
.....

(3 taškai)

4. Kas žavi laiško autorių, stebint Lietuvos peizažą? Atsakykite savais žodžiais, argumentuodami pacituokite.

.....
.....

(2 taškai)

5. Kukliame peizaže nepasigendama kitiems kraštams būdingų vaizdų. Išrašykite citatą, nurodančią svetimų kraštų peizažo detales. Remkitės pirma pastraipa.

.....
.....

(1 taškas)

6. Kokios meninės raiškos priemonės pasitelktos antroje pastraipoje? Raskite dvi, pacituokite ir įvardinkite.

Meninės raiškos priemonė (citata)	Meninės raiškos priemonė (įvardijimas)

(4 taškai)

7. Atidžiai perskaitykite antrą pastraipą ir, remdamiesi ja, pagrįskite, kad ši pastraipa parašyta dailininko. Pateikite du argumentus.

.....
.....
.....

(2 taškai)

Iš viso 18 taškų. Surinkta...

33. Justinas Marcinkevičius „Greit žemė pievas išdžiaustys“. Teksto suvokimo testas

Greit žemė pievas išdžiaustys
kaip skalbinius po žiemos.
Ar dar neužmiršome džiaugtis?
Ar laukiame žalumos?

Ar po žiemos įtempimo
protingos galvos palinks
prie žiedo – kuklaus ir pirmo?
Nuskins jį ar paliks?

Tyliau, paklausykim – girdit –
mus pieva šaukia vardais.
Tai plaka protėvių širdys
įvairiaspalviais žiedais.

(44 žodžiai)

Marcinkevičius Just. *Mediniai tiltai*. Vilnius: Vaga, 1966.

Klausimai ir užduotys

1. Koks teksto žanras? Kodėl taip manote?

.....
.....

(2 taškai)

2. Koks metų laikas vaizduojamas tekste? Atsakykite apibendrintai, argumentuodami cituokite.

.....
.....

(2 taškai)

3. Tekste yra keturi klausimai. Kas **rūpi** klausiančiam žmogui? Atsakykite savais žodžiais, aptarkite visus klausimus iš eilės.

1 klausimas -

2 klausimas -

3 klausimas -

4 klausimas -

.....

(4 taškai)

4. Kam adresuojami klausimai? Parinkite teisingą atsakymą ir argumentuokite.

Klausimai adresuojami sau, nes

Klausimai adresuojami kitiems ir sau, nes

Klausimai adresuojami kitiems, nes

(2 taškai)

5. Kokį veiksmažodį ragina atlikti teksto kalbantysis? Kodėl tas veiksmas jam atrodo svarbus? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

6. Kaip paaiškina teksto kalbantysis žydėjimą? Pacituokite ir apibendrintai paaiškinkite **kontekstą**, su kuriuo siejamas žydėjimas.

.....
.....
.....

(2 taškai)

7. Kokia pagrindinė teksto mintis, nuotaika? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

Iš viso 16 taškų. Surinkta...

34. Liutauras Degėsys „Čia mūsų namai“. Teksto suvokimo testas

ČIA MŪSŲ NAMAI

Užkopsi į didelę kalvą –

Upelė žemai

Tau sako pakėlusi galvą:

– Čia mūsų namai!

Čia sodai gražiausių mėlynių,

Aviečių kiemai,

Čia stirnų ir zuikių tėvynė

Ir paukščių namai.

Jaunučiai, žaliai pasipuošę,

Beržai ir klevai

Taip tyliai pritardami ošia:

Čia mūsų namai.

Dairaisi iš didelio aukščio,

Galvoji linksmi:

Tai upės ir medžio, ir paukščio –

Ir tavo namai.

(55 žodžiai)

Degėsys L. *Meilės akys*: eilėraščiai, Vilnius: Vaga, 1985.

Klausimai ir užduotys

1. Kokia teksto pagrindinė mintis? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

2. Kokia meninės raiškos priemonė pavartota pirmame posme? Įvardinkite, pacituokite.

.....
.....

(2 taškai)

3. Raskite tekste deminutyvus ir juos išrašykite.

.....
.....

(2 taškai)

4. Savais žodžiais paaiškinkite, kaip suprantate eilutes: „Čia sodai gražiausių mėlynių, Aviečių kiemai...“ Koks įspūdis sukuriamas?

.....
.....

(2 taškai)

5. Koks eilėraščio laikas? Nurodykite jį. Raskite laiką nurodančią citatą ir ją išrašykite.

.....
.....

(2 taškai)

6. Remdamiesi tekstu, nurodykite, kuria kryptimi į gamtą žvelgia žmogus. Argumentuodami pacituokite.

.....
.....

(2 taškai)

7. Kodėl tekste nejaučiama gamtos ir žmogaus priešprieša? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
.....
.....

(2 taškai)

8. Koks šio teksto žanras? Atsakymą argumentuokite.

.....
.....
.....

(2 taškai)

Iš viso 15 taškų. Surinkta...

35. Kazys Binkis „Rudens spalvos“. Romualdas Granauskas „Dvylika juodvarnių, apie Daukantą lakstančių“. Tekstų lyginimas

1 tekstas

Kazys Binkis

RUDENIO SPALVOS

Man tinka tos skaisčiosios rudens dienos,
Kai saulė beržynus auksuoja
Ir ežeras blizga, ir žiba rugienos,
Ir dangus balsvai mėlynuoja...
Man tinka tos naktys, kai rudens šaltis
Užmigdo linksmųjų upelių.
Kai krinta nuo medžio lapelis pageltęs
Ir vysta žolynas daržely...

(40 žodžių)

Klausimai ir užduotys

1. Kokia eilėraščio nuotaika? Apibūdinkite savarankišku išsamiu sakiniu.

.....
.....

(1 taškas)

2. Koks rudens vaizdas sukuriamas eilėraštyje? Atsakykite apibendrintai ir argumentuokite cituodami.

.....
.....

(2 taškai)

3. Kaip rudens vertina eilėraščio žmogus? Atsakykite apibendrintai ir argumentuodami pacituokite.

.....

(2 taškai)

4. Eilėraščio pavadinimas – „Rudens spalvos“. Išrinkite žodžius, kurie tiesiogiai nurodo spalvas.

.....

(1 taškas)

5. Koku būdu poetas pasiekia, kad eilėraštis atrodo labai spalvingas? Atsakykite savais žodžiais, pacituokite.

.....
.....

(2 taškai)

6. Kaip suprantate eilutes „rudenio šaltis užmigdo linksmutį upelį“? Paaiškinkite savais žodžiais. Nurodykite, kokia tai meninės raiškos priemonė.

.....
.....

(2 taškai)

2 tekstas

Romualdas Granauskas „Dvylika juodvarnių, apie Daukantą lakstančių“

Išskridus paukščiams, vėjas nuo jūros grūda ir grūda juodžiausius pritilžusius debesis, jie slenka kaip kokia vientisa mūro siena, kliudydami sodybų medžius, pildami ant laukų, ant ražienų vandenį, ir Šventoji nespėja nešti to vandens į jūrą, pažliugdo dirvas, pievas, pripildo visus griovius ir lomas, žmonės murdosi po purvynus ir vis bijo vakaro: koks jis bus ilgas ir slegiantis...

(57 žodžiai)

Romualdas Granauskas „Dvylika juodvarnių, apie Daukantą lakstančių“, Granauskas R. *Gyvulėlių dainavimas: Apsakymai ir esė*. Vilnius: Presvika, 1998.

Klausimai ir užduotys

1. Koks metų laikas vaizduojamas šiame tekste. Kodėl taip manote? Atsakydami pacituokite.

.....
.....

(2 taškai)

2. Kokia šio teksto nuotaika? Apibūdinkite savarankišku išsamiu sakiniu.

.....
.....

(1 taškas)

3. Kokia spalva pateikta šiame peizaže? Kokie vaizdai padeda susitiprinti tos spalvos išpūdį? Pacituokite.

.....
.....

(2 taškai)

Bendrieji klausimai

1. Kuo panašūs du skaityti tekstai?

.....

(1 taškas)

2. Kuo skiriasi du skaityti tekstai? Nurodykite du skirtumus.

.....

.....

(2 taškai)

Iš viso 18 taškų. Surinkta...

36. Bernardas Brazdžionis „Žiemos lopšinė“. Teksto suvokimo testas

Bernardas Brazdžionis

ŽIEMOS LOPŠINĖ

Giliam sniege paskendę miega girios,
sodybų obelys, klevai ir ąžuolai,
giliam sapne ir tu, tarytum mirus,
manoji žeme, nutilai...

Po baltu nuometu, kaip nuotakos, pušelės.
po baltu nuometu senoji Šatrija,
bet ryto aušrą kai pažadins Paukščių Kelias,
manoji žemė žengs su ja.

Miegokit, obelys, miegokit lygios lankos,
aukšti milžinkapiai, miegokit po sniegu,
ir kol sūnaus – pavasario tave pažadins rankos,
o žeme – motina, miegok.

Tegu tavuos sapnuos dienos gyvybė bręsta
ir amžiaus žygių eisena jauna ...
Miegok tu po sniegu, budėk žvaigždynų raštuos,
o žeme – motina mana.

(86 žodžiai)

Bernardas Brazdžionis „Žiemos lopšinė“, Brazdžionis B. *Viešpaties žingsniai*, 1944.

Klausimai ir užduotys

1. Remdamiesi pirmuoju posmu, savais žodžiais paaiškinkite, kaip atrodo lietuvių sodyba.

.....
(1 taškas)

2. Raskite pirmame posme palyginimą, išrašykite jį ir paaiškinkite jo prasmę.

.....
(2 taškai)

3. Eilėraščio laikas (žiema) akcentuotas jau pavadinime, o koks eilėraščio **vyksmo** laikas? Nurodykite jį ir savo nuomonę paremkite citata.

.....
(2 taškai)

4. Kada, kas ir kaip pakeis eilėraščio vyksmo laiką? Atsakykite savais žodžiais, argumentuodami cituokite.

.....
.....

(2 taškai)

5. Kada, eilėraščio žmogaus nuomone, ir kaip pasikeis eilėraščio laikas? Paaiškinkite jo nuomonę apie laiko kaitą savais žodžiais ir argumentuodami pacituokite.

.....
.....

(2 taškai)

6. Ko linki eilėraščio žmogus savo gimtajai žemai? Atsakykite savais žodžiais ir pacituokite.

.....
.....

(2 taškai)

7. Koks eilėraščio žmogaus santykis su gamta? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

8. Kaip kreipiasi į žemę eilėraščio žmogus? Kokius ryšius su žeme jis akcentuoja? Kas dar eilėraštyje turi tokių ryšių su žeme?

.....
.....
.....

(3 taškai)

Iš viso 15 taškų. Surinkta...

Gyvenimo išbandymai

37. Erichas Kestneris (Erich Kästner) „Kenigsbruko gatvė ir aš“. Teksto suvokimo testas

Mokykloje sunkumų neturėjau. Išskyrus vieną. Aš buvau baisiai neatidus. Man atrodė, kad viskas vyksta pernelyg lėtai. Man būdavo nuobodu. Todėl leisdavau si su kaimynais, sėdinčiais šalia, priešais ir užpakaly manęs, į gyvas kalbas. Jau ni septynerių metų vyriškiai, aišku, turi ką vienas kitam papasakoti. Ponui Bremzeriui, kad ir koks jis geras buvo, mano plepumas labai nepatiko. Vieną dieną jo kantrybė trūko, ir jis pikta pagrasino, kad jeigu nesiliausiu, tai parašys tėvams laišką.

Grįžęs per pietus namo, tuojau pranešiau tą įdomią naujieną. Mamą tas pranešimas ir mano abejingumas labai išgąsdino. Ji ėmė mane visaip auklėti. Aš pasižadėjau pasitaisyti. Bet ne išsyk ir ne amžiams pasidaryti atidus, už tai aš negaliu garantuoti, bet kitiems mokiniams netrukdysiu.

Kitą dieną mama slapta nuėjo pas poną Bremzerį. Kai viską papasakojo, jis gardžiai nusikvatojo.

– Čia tai bent! – sušuko jis. – Tai keistas vaikas. Kitas jo vietoje būtų palaukęs, kol ateis laiškas!

– Mano Erichas nuo manęs nieko neslepia, – išdidžiai pasakė ponias Kestner.

Ponas Bremzeris palingavo galvą ir pasakė:

– Taip taip.

Aš išlaikiau žodį. Daugiau nebetrukdyčiau pamokų. Net stengiausi būti kiek galima atidesnis, nors dėl to jokių tvirtų pažadų nebuvau davęs. Dabar man dingtelėjo, kad aš iki šiol toks. Geriau pažadėsiu mažiau negu per daug. O tada padarysiu daugiau, negu žadėjau.

(200 žodžių)

Kestneris E. Kenigsbruko gatvė ir aš. Vilnius: Vyturys, 1987.

Klausimai ir užduotys

1. Kuo paremtas šitas tekstas? Išrinkite teisingą variantą, užbaikite sakinį, argumentuodami savais žodžiais.
 - a. Tekstas paremtas dabartimi, nes
 - b. Tekstas paremtas fantazija, nes
 - c. Tekstas paremtas atsiminimais, nes

(2 taškai)

2. Kokia meninės raiškos priemonė vartojama pirmoje pastraipoje? Nurodykite ją ir pateikite du pavyzdžius.

.....
.....
.....

(3 taškai)

3. Koks yra pasakotojas? Remkitės pirmomis dviem pastraipomis. Įvardinkite bruožus, argumentuokite juos savais žodžiais.

Bruožas

Argumentas

....., nes
....., nes
....., nes

(6 taškai)

4. Kokia yra pasakotojo mama? Apibūdindami mamą, parašykite tris rišlius sakinius.

.....
.....
.....

(3 taškai)

5. Kaip jaučiasi mokytojas, kalbėdamas su mokinio mama? Kodėl taip jaučiasi? Atsakykite rišliu sakiniu.

.....
.....
.....

(2 taškai)

6. Kaip paveikė ši istorija pasakotoją? Atsakykite savais žodžiais, argumentuodami pacituokite.

.....
.....
.....

(2 taškai)

7. Kokią svarbią šios istorijos nuostatą pasakotojas išsaugojo visam gyvenimui? Pacituokite.

.....
.....
.....

(2 taškai)

Iš viso 20 taškų. Surinkta...

38–39. Gendrutis Morkūnas „Puodukas kefyro ant palangės“. Juozas Erlickas „Kai užpuola gripas“. Tekstų lyginimas.

1 tekstas

Gendrutis Morkūnas „PUODUKAS KEFYRO ANT PALANGĖS“.

Vaikai sirgti mėgsta. Tiesa, tik persišaldymu, gripu, gerklės skausmais. Neblogai dar, kai šiek tiek pasitempi raiščius, išsinarini petį ar įsiduri į koją. Kai susergi liga, kuri, pui-kiai žinai, po kelių dienų praeis, liga, dėl kurios nereikia gultis į ligoninę, kentėti nuo karčių tablečių ar skaudžių injekcijų ar visą dieną gulėti lovoje.

Kai kas pasakytų, jog vaikams sirgti patinka dėl to, kad tada nereikia eiti į mokyklą. Arba dėl to, jog galima kiek nori žiūrėti televizorių, skaityti arba stebėti taip seniai per rūpesčius, namų darbus ir nuovargį matytas kambario lubas.

Dar gali prašyti ko nors skanaus, nevalgyto gal jau šimtą metų, skanėsto, kurio mama dėl skubėjimo ir nuovargio nepagamina, arba manydama, kad augančiam vaikui nesveika, nenuperka.

Mano laikais dauguma vaikų susirgę prašydavo nupirkti žuvies konservų ir limonado. Tada tai buvo tikrai prabangūs delikatesai.

Tačiau svarbiausia priežastis kita. Beveik visi sergantys vaikai gali pamatyti, kokios gražios ir rūpestingos jų mamos. Jausti, kai užsimerkus jos tylutėliai prisėlina prie tavo lovos ir ant kaktos uždeda ranką.

(162 žodžiai)

Morkūnas G. *Puodukas kefyro ant palangės: apie gyvenimą sergant*. Vilnius: Bernardinai.lt, 2002.

Klausimai ir užduotys

1. **Apibendrintai** paaiškinkite, kokiomis ligomis, *pasakotojo nuomone*, vaikai mėgsta sirgti.

.....
.....

(1 taškas)

2. Su kokiais nemaloniais patyrimais vaikai sieja ligonio situaciją? **Cituodami išskirkite tris** vaikų nepageidaujamus ligonio patyrimus.

1.
2.
3.

(3 taškai)

3. **Apibendrintai** paaiškinkite, kokias vaikų sirgimo priežastis nurodo „kai kas“.

.....
.....

(1 taškas)

4. Kodėl vaikai sirgdami prašo skanėstų? Atsakykite savais žodžiais, atsakymą pagrįskite dviem argumentais.

.....
.....

(3 taškai)

5. Nurodykite, kas yra pasakotojas. Pasirinkite vieną teisingą variantą ir argumentuokite nuomonę savais žodžiais.

Pasakotojas yra

a. vaikų bendraamžis, nes

b. vyresnis asmuo, nes

c. jaunesnis asmuo, nes

(2 taškai)

6. Kokios mamų savybės atsiskleidžia, kai susergera jų vaikai? Atsakykite apibendrintai ir nuomonę argumentuokite cituodami.

.....
.....

(2 taškai)

7. Kodėl sirgdami vaikai gali pamatyti, kad jų mamos **gražios**? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

2 tekstas

Juozas Erlickas

KAI UŽPUOLA GRIPAS

Nors esu narsuolis Grigas,
Bet mane užpuolė Gripas -
Toks galingas kaip tvirtovė,
Lovon jis mane pargriovė.

Lovoj neblogai gulėti,
Lepina mama ir tėtis,
Manų košėm nekankina -
Neša apelsiną.

Apelsiną vieną, kitą,
Šokolado plačią plytą -
Šokoladą, marmeladą -
Nenumirsiu gal iš bado...

Šokoladą – šokoluoju,
Marmeladą – marmeluoju
Ir truputį pameluoju,
Kad pasveikęs sirguliuoju.

(54 žodžiai)

Juozas Erlickas „Kai užpuola gripas“, Erlickas J. *Bilietas iš dangaus arba Jono Grigo kelionė greituoju traukiniu*.
Vilnius: Vyturys, 1990.

file:///C:/Documents%20and%20Settings/Administrator/My%20Documents/Downloads/Bilietas_is_dan-
gaus_arba_Jono_Grigo_kelione_greituoju_traukiniu.pdf

Klausimai ir užduotys

1. Pirmame posme raskite meninės raiškos priemones, apibūdinančias gripą. Išrašykite jas ir įvardinkite.

Meninės raiškos priemonė	Meninės priemonės įvardijimas

(2 taškai)

2. Nurodykite, kokio meninio efekto siekiama **grafine** raiškos priemone (*Gripas* vietoj *gripas*).

.....

(1 taškas)

3. Sergantis Grigas maitinamas kitaip negu kasdien. Kaip jis vertina kasdienį, įprastą maistą? Pasakykite apibendrintai, savo nuomonę pagrįskite citata.

Apibendrintas atsakymas

Citata (argumentas)

.....

(2 taškai)

4. Perskaitykite trečią posmą ir apibendrintai pasakykite tėvų santykį su sergančiu vaiku. Argumentuokite savais žodžiais.

.....

.....

(2 taškai)

5. Raskite ketvirtame posme du naujus, netikėtus žodžius, juos išrašykite ir paaiškinkite, kokio meninio efekto jais siekiama.

.....

.....

(2 taškai)

6. Kaip apibūdintumėte Grigą, remdamiesi paskutinėmis eilutėmis? Pateikite du bruožus.

.....

.....

(2 taškai)

Bendrieji klausimai

1. Nurodykite temas, kurios sieja abu tekstus.

a.

b.

(2 taškai)

2. Nurodykite, kokiai literatūros rūšiai priklauso skaityti tekstai.

1 tekstas

2 tekstas

(2 taškai)

Iš viso 28 taškai. Surinkta...

40–41. Rimantas Stankevičius „Vardas, tapęs legenda“. Icchokas Meras „Mane paėmė“. Tekstų lyginimo užduotis

1 tekstas

Rimantas Stankevičius „VARDAS, TAPĘS LEGENDA“

Užvaldyta minties, kad padėdama žydams ji atliks savo kaip žmogaus pareigą, Ona Šimaitė ėmėsi geto gelbėjimo. Nežydams buvo draudžiama įeiti į rezervatą, kuriame buvo uždaryti Vilniaus žydai, kad šiek tiek pasikankintų prieš sunaikinimą. Ona, būdama ne-žydė, pasiryžo pralaužti geto sienas.

Ji kreipėsi į vokiečių vadovybę ir pateikė labai nekaltą planą. Gete buvo knygų, kurias seniai iš universiteto buvo paėmę žydai studentai. Gal vokiečiai leistų jai, sąžiningai bibliotekininkei, gelbėti tas neįkainojamas knygas?

Vokiečiai patenkino prašymą, ir Ona klaidžiojo po geto pašiūres, siūlydama pagalbą nelaimingiesiems.

(83 žodžiai)

Stankevičius R. „Vardas, tapęs legenda“, *Genocidas ir rezistencija*, 2004, Nr. 1 (15).
<http://www.genocid.lt/Leidyba/15/ATMINTIS.htm>

Klausimai ir užduotys

1. Kodėl Ona Šimaitė nusprendė padėti gete uždarytiems žydams? Atsakykite savais žodžiais.

.....
(1 taškas)

2. Ko siekė vokiečiai, uždrausdami ne žydų tautybės žmonėms lankytis gete? Atsakydami pa-cituokite.

.....
(1 taškas)

3. Kaip pateko į getą Ona Šimaitė? Pateikite realią ir išgalvotą priežastį, kurią ji pasitelkė, ir pastangų pasekmes.

a. Sugalvota priežastis

b. Reali priežastis

c. Pastangų pasekmė

(3 taškai)

4. **Kur** ir **kuo** dirbo Ona Šimaitė? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

5. Kaip tekste vertinamas Onos Šimaitės planas patekti į getą? Pacituokite. Kaip jūs vertinate šį planą? Išsakykite asmeninę nuomonę.

.....
.....

(2 taškai)

Iš viso 9 taškai. Surinkta...

2 tekstas

Icchokas Meras „MANE PAĖMĖ“

Palikau aš vienas kaip pirštas, vienutėlis. Tėvą nušovė, mamą – taip pat, seserį geri žmonės kažkur paslėpė. O kur man dingti? Kur pasidėti? Kaip atlaužta duonos žiauberė prie nieko pritapt negalėjau... Tiesa, pavardės mano vis keitėsi. Per kiek rankų perėjau, tiek ir pavardžių turėjau... Bet kaip buvau žydukas, taip ir palikau. Vis atliekamas, vis nereikalingas...

Sėdėjau lauke ant slenksčio ir verkiau, vis bailiai apsidairydamas.

Gatvės viduriu kėlė dulkių debesį kažkoks vyriškis.

Žiūrėjau į jį bailiomis akimis.

– Nu, nu, nesigąščiook... Aš... geras vyras. Na, išmečiau burnelę, tai kas? Tai kieno tu?

– Aš... niekieno... žydukas aš....

– Einam, sakau! Pas mane einam.

Įstūmė jis mane į žemėn susmegusią trobelę su mažais tarsi špygos langais.

– Motin, vaiką priimk! Šešis turi, še septintą. O jūs, varliai, pasižiūrėkit. Brolis čia jums nuo šiolei.

(124 žodžiai)

Pagal Icchoko Mero novelę „Mane paėmė“, Meras I. *Geltonas lopas*. Vilnius: Vaga, 2005.

Klausimai ir užduotys

1. Kokia berniuko situacija? Nurodykite tris jo problemas. Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(3 taškai)

2. Kodėl berniukas sako, kad negalėjo prie nieko pritapti? Atsakykite savais žodžiais, remdamiesi jau sukauptomis apie holokaustą žiniomis ir tekstu.

.....
.....

(2 taškai)

3. Kokia meninės raiškos priemone berniukas nusako savo padėtį? Išrašykite ją ir įvardinkite.

Citata

Įvardijimas

(2 taškai)

4. Kokia berniuką pastebėjusio vyro situacija? Nurodykite tris jo problemas.

.....
.....
.....

(3 taškai)

5. Kas lėmė vyro apsisprendimą paimti į savo namus, savo šeimą vienišą įbaugintą vaiką?

.....

(1 taškas)

6. Berniukas išgyvena didžiulę širdgėlą, baimę, dramą, tačiau tekste vis tiek yra humoro detalių. Pacituokite. Kokia tai meninės raiškos priemonė?

.....

(2 taškai)

Iš viso 13 taškų. Surinkta...

Bendrieji klausimai

1. Nusakykite temą, kuri sieja abu skaitytus tekstus.

.....

(1 taškas)

2. Kuo panašūs ir kuo skiriasi abiejų tekstų veikėjai. Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

3. Koks abiejų tekstų istorinis **laikas**? Atsakymą pagrįskite.

.....

.....

.....

(2 taškai)

Iš viso 28 taškai. Surinkta...